

822.33
Q3Uk

LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF ILLINOIS
AT URBANA-CHAMPAIGN

822.33

Q3Uk

A/22

The person charging this material is responsible for its return to the library from which it was withdrawn on or before the **Latest Date** stamped below.

Theft, mutilation, and underlining of books are reasons for disciplinary action and may result in dismissal from the University.

UNIVERSITY OF ILLINOIS LIBRARY AT URBANA-CHAMPAIGN

OCT 19 1978

SEP 23 1978

MAR 18 1997

FEB 24 1997

L161—O-1096

ПРИВАТНА БІБЛІОТЕКА
ОСИПА І АНАСТАЗИЇ КОЧАН
ЗДА

УІЛЛІАМ ШЕКСПІР.

ПРИБОРКАНА ГОСТРУХА.

Комедия в 5 діях з передогою.

ПЕРЕКЛАД

П. А. КУЛІША.

Виданий з передмовою і поясненнями

Др. Ів. Франка.

Med. univ. DR. J. TURYN

WIEN

KUHL Gersthoferstrasse 128

НАКЛАДОМ

УКРАЇНСЬКО-РУСЬКОЇ ВИДАВНИЧОЇ СПІЛКИ

зарєєстрованої спілки з обмеженою порукою у Львові.

1900.

822.33

Q34K

ПЕРЕДМОВА.

В 1594 році видана була безіменною комедія „Taming of one shrew“ (Уговокане одної непокірної), твір незвісного нам автора, що певно тішився тоді великою популярністю на сцені. Дехто догадується, що опубліковане сего твору мало иньшу, спеціальну причину, а власне таку, що вже тоді появилася на сцені иньший твір на ту саму тему і власне той иньший твір здобув собі відразу таку популярність, що якийсь книгарь признав відповідним видати вірець сего нового твору, старшу безіменну комедію.¹⁾ Признавати ся, пояснене досить круте, хоч в иньших випадках, здається, бувало й так, що розголос Шекспірового твору був причиною публікації давніших його вірців. У сьому випадку се пояснене видається не дуже правдоподібним. Виходило-б із сего, що Шекспірова комедія „Taming of the shrew“ (Уговокане непокірної) була написана вже перед 1594 роком. Иньші дослідники датують сю комедію на 1596 рік і бачуть у ній докази того, що Шекспір не довго перед тим був у Італії. Ся подорож і його побут у сьовішнім краю могли від-

¹⁾ Alois Brandl; Shakespeares Dramatische Werke, Bd. VII, 109.

бути ся найскорше в рр. 1592 — 93, коли задля чуми в Англії всі театри в Лондоні були пованикані. Ми далі вкажемо ті деталі, в яких ті вчені бачуть сліди особистої знайомости Шекспіра в Італією; тут завважимо тільки, що зовнішніх свідощтв про таку Шекспірову подорож нема ніякісінських, а в творах написаних між рр. 1594 і 1596 перед „Венецьким купцем“, також нема ніяких слідів тої подорожі. В усякім разі можна скавати, що „Приборкана гоструха“ і „Венецький купець“ були написані коло 1596 р., хоча „Приборкана гоструха“ була видана аж по смерти автора, в виданю in folio 1623 р.¹⁾

I. Жерела. Ще в XIV віці розійшло ся по західній Европі, правдоподібно в Іспанії, оповідане про уговкане непокірної жінки. Найдавніші його варіанти маємо в іспанській збірці „El Conde Lucanor“, написаний, у значній части на основі арабських жерел, Жуаном, сином інфанта Мануеля, намістником Мурції, що жив 1282—1347 р. В тій книжці оповідаєть ся між иньшим про одного Мавра, що до того застрашив свою непокірну жінку, що вона зробила ся слухняною (розд. 45), а надто показано ідеал жінки в покірній і терпливій Васкуняні, жінці графа Альварфанца Мінаї (розд. 5) і ввір непокірної, упертої в жінці цїсаря Фрїдріха, що в власної вини вмерла від отрути. На жадане мужа признає Васкуняна, що клячі на пасовиску — се корови і що ріка пливе до гори²⁾. З Іспанії пішло се оповідане до Італії, де варіант його знаходимо у новелїста Страпаролі (родив ся коло 1595 р.) у його збірці „I piacevole notti“

¹⁾ G. Brandes, William Shakespeare, 208—209.

²⁾ Се оповідане перекладено на німецьке в книзі Simrock, Shakespeare's Quellen III, 233 і д.

(ніч 8, нов. 2). Тут тема скомплікована вже на стільки, що виведено двох братів вояків, що женять ся на двох сестрах: один поводить ся зі своєю лагідно та покійно і вона не поважає його, другий загукав свою бійкою і погрозами і вона слухає його.¹⁾ Безпосередно в іспанського жерела черпали французькі трувери Гюг Піосель, що написав фавльо „De Sir Hain et de dame Anieuse“, опубліковане в збірці Legrand d' Aussey III, 175, і другий безіменний, котрого фавльо па. „De la Dame qui fut corrigée“ було опубліковане в збірках Барбазана і Меона IV, 365—386, у Legrand d' Aussey III, 25—30 і 187—198 і в кінці в критичним апаратом у збірці Монтеґльона і Рейно „Recueil général et complet des fabliaux des XIII-e et XIV-e siècles“, Paris 1890, т. VI, стор. 95—116, див. також стор. 212—239, пз. De la Dame escoliée. Тут маємо так само, як у іспанській новелі, тільки одну жінку, котру її чоловік провадить по своїй волі таким робом, що говорить усе навпаки того, що хоче, а вона все робить йому на перекір. В тій формі перероблено се фавльо на італіянську прозу і воно ввійшло в збірку *Novelliero italiano*. В XV віці воно дістало ся до Німеччини (див. Hagen, *Gesamtabenteuer I, LXXXII*), було визискане сучасним Шекспірови Молієром у його комедні *École des maris*, і перейшло без сумніву в тих літературних жерел в уста народа, так що ще в XIX в. було записане в різних краях, в Іспанії, Франції і Данії (пор. *Simrock, op cit. III*).

¹⁾ Les facetieuses nuits de Straparole, traduits par Jean Louveau et Pierre de Larivey. Paris 1857, т. II, 128—137.

VI

Ті відгуки новелі про всирену непокірну, які стрічаємо у нас (пор. В. Гнатюк, Анекдоти, 58 і Драгоманов, Розвідки II, 135 і д.) пішли мабуть із иньшого жерела, в усякім разі не в західно європейських новель і фабльо; вони занадто грубі і надихані варварством, якого не бачимо вже в новелях, а тим менше в комедиях пізнійших європейських авторів.

Хоча іспанський „Conde Lucanor“ був у-перве виданий ще 1575, то про те нема мови, як твердить М. Ляндау,¹⁾ щоб Шекспір міг безпосередно користувати ся сею книжкою. Що найбільше можна би щось подібне твердити про автора старшої англійської „Непокірної“. Дуже правдоподібно, що сей автор знав Страпаролю, але він пішов ще крок далі, бо в двох пар зробив три, тай саму комедію про уговканє непокірної вставив у рамку иньшої історії уговканя непокірного. В прольогу показано, як пияцца перебраний за пана тратить звільна почутє свого я. — також стара, орієнтальна тема, звісна вже в арабських оповіданях про Гаруна ар Рашіда, вчасно перенесена до Еврони і прикладана то до бургундського князя Филипа Доброго, то до иньших панів, у Англії поміщена ще 1570 р. в одній збірці оповідань і майже рівночасно введена на сцену як епізод у драмі „Дамон і Пітіас“.²⁾

Ся старша англійська комедія про приборкану гоструху була написана в рр. 1588 – 90; сього догадують ся в тої причини, що в тексті її знаходять декуди пародіованє бомбастичного стилю трагедії Марльо „Tamburlain the Greath“ (Тамер-

¹⁾ Dr. Marcus Landau, Die Quellen des Dekameron, zweite Ausgabe. Stuttgart 1884, стр. 274.

²⁾ Alois Brandl, Shakspeare (у збірці біографій „Geisteshelden, herausgegeben von Anton Bettelheim) Berlin, 1894, стр. 119.

VII

лян Великий), з великим поводженням виставлюваної в театрах від 1587 р. (Brandes, op. cit. 37; Brandl, Shakespeares Werke, VIII, 110). В ній маємо вже майже повний зміст Шекспірової комедії: прольот, у яким Лорд велить передягти няницю і вмовляти в него, що він пан; три сестри, з котрих одна визначається упертістю і острим язиком, розбиває вчителю музики інструмент об голову, кидається на залицяльника, що просить у батька її руки, і хоче видерти йому очи, та вкінці згоджується так вийти за него, щоб мати надким вбиткувати ся. Сей залицяльник не з власної охоти береться до неї, але за намовою її батька, котрий обіцяв йому 6000 крон, коли висватає його дочку. І він справді перемагає непокірну своєю енергією. Ідучи до шлюбу він має намір счинити бійку і захопити молоду силою в батьківського дому, мучить її по дорозі на слоті і холоді, потішаючи її тим, що нехай тільки сьогодні піддасться його розказам, а завтра буде її день, і що вона скаже, те буде зроблено. Та коли другого дня молода жінка пробує виявити свою давню вдачу, наживає з того багато клопоту. Скоро тільки скривила ся на принесену їй страву, муж в тій хвилі викидає страву за вікно і біжить сам злагодити їй їжу, а її лишає голодною. Коли почала критикувати принесену їй сукню, муж рве сукню на шматки а її лишає в старій. Скоро тільки сказала: втечу до батька, — муж в тій хвилі велить лагодити коней і голодно, втомлену веде її назад до батька. Таким способом, ніби то сповняючи кожду її волю, він доводить її до того, що вона починає обдумувати свої слова і поступки, починає корити ся мужови і шукати в них згоди і вертається до батька зовсім переробленою, так що своєю слухняністю помагає мужови виграти за-

VIII

клад з мужами двох інших сестер, котрі вперед славились добрими, а тепер не дуже кваплять ся слухати своїх мужів.

II. Шекспірова перерібка. Як у багатьох інших випадках, де ми можемо прослідити се, так і в обробленю „Приборканої гострухи“ держав ся Шекспір принципів характерних для його розуміння штуки і драматичної техніки. Поперед усього він вносить усюди лагідніші обичаї, добірний вислов, а за те поглиблює психологію осіб, відкидає надто грубі і незугарні інтриги, мотивуючи поступки людей їх характером, привичками та інтересами. Злагоджене кольориту і поглиблене характерів, отсе головні прикмети його перерібок старших творів. Йому байдуже, чи фабула старшої драми надаєть ся для сього добре, чи ні; часто він удосконалює її своїми змінами, але не боїть ся полишати й деяких неконсеквенцій та недоладностей у будові, коли тільки головна його мета осягнена. Все се бачимо і в „Приборканій гострусі“.

Поперед усього Шекспір переніс місце події з Атен, де вона відбуваєть ся в старшій комедії, до Італії, спеціально до Падуї, славної як центр гуманістичних наук¹⁾ і може навіть звісної Шекспірови в власного побуту. Він зумів надати своїй комедії зовсім вірний і яркий місцевий кольорит, чого не було в старшій комедії. Він значно злагодив драматичні сцени між Катериною і Петручієм, хоча полишав багато мотивів старої комедії, так що події декуди являють ся немотивованими, або слабо мотивованими. Поперед усього він усунув надто

¹⁾ Brandes, op. cit. 159. Помилуєть ся А. Брандль твердячи, що і в старшій комедії річ дієть ся в Італії (Shakespeare, 116).

ІХ

вже варварський епізод про те, що жених старається о руку сварливої панни за намовою і навіть за оплатою її власного батька. У Шекспіра Петручіо виступав в ролі жениха по часті за намовою Гортензія, а головню в власної волі, бажаючи здобути її значне віно. Не можна сказати, щоб се мотивоване було надто щасливе, тим більше, що закінчене комедії, основна згідність характерів Петручія і Катерини, могли-б були піддати авторови иньше, далеко глибоше і краще мотивоване. Далі ослабив Шекспір поступуване Петручія в часі шлюбу: тут він являєть ся без наміру счинити бійку і силою вирвати Катерину з вітцівського дому (сей намір виправдував, чому він у старій комедії являєть ся уоруженим і в поганій одежі), і для того в Шекспіровій комедії ми зовсім не розуміємо, по що Петручіо підчас шлюбу шукав заціпки в попом і дяком — хіба тільки для викликания скандалу. Шекспір пропустив також дуже щасливий комічний мотив: умову з Катериною, що, мовляв, я маю сьогодні розказувати, а ти завтра, через що й дальші сцени його усмирення Катерини являють ся випадковими і тільки слабо мотивують ся заявою Петручія, що хоче пройти зі своєю жінкою таку саму школу, якою приучують соколів, тоб то уговкати її голодом і безсонницею. Загалом треба сказати, що фігури Катерини і Петручія не стоять на висоті геніяльної Шекспірової творчости, бо хоча автор зумів підняти їх на вищий цивілізаційний ступінь, ніж вони займають у старшій комедії, хоча осяяв їх блиском свого генія, що видно особливо в першій діяльовій Петручія з Катериною, — то про те вони не переведені зовсім консеквентно, не продумані так глибоко, як се вмів чинити Шекспір у иньших подібних випадках. Старий квас давньої грубої

фарси, де мужчина потїшає себе і глядачів коштом жінки, даючи їй на кождім ступні почути висїсть своєї фізичної сили, тут не перетравлений, не піднесений до якогось ідейного ступня.

Далеко більше майстерства показав Шекспір у обробленю другої групи осіб, що купчать ся доккола другої доньки Баптисти, Бянки. Маємо тут ряд образків із життя заможного італіянського міщанства в невеликім університетськім місті північної Італії в кінця XVI в. Паралельно до історії відносин Катерини і Петручія йде історія сватаня Бянки цілою юрбою кавалерів, із якої декотрі, не маючи иньшого доступу до панночки, передягають ся за вчителів і наймають ся до Баптисти вчити його дочок. Ціла та історія і група осіб — Шекспірів додаток до будови старшої комедії, в якій, що правда, непокірна дівчина має двох сестер, але ті сестри виходять на сцену тільки в остатнім акті, а зрештою не грають у комедії виднійшої ролі. Правда, і сей додаток не був видумкою Шекспіра; кавалери перебрані за домашніх учителів були вже давнїше героями комедії Аріоста „Gli suppositi“, що була написана ще в 1509 р. і ще перед Шекспіром перекладена на англійську мову¹⁾). Шекспір покористував ся сим мотивом, щоб змалювати жите тодішніх „сальонових“ людей в їх манерами, в претенсію на вченість, в зовнішнім блиском, та при тім повне конвенціональної фразеології і нещирости. Як контраст до тих сальонових паничів, що стоять на духовій висоті своїх слуг, так що можуть спокійно міняти ся з ними ролями, стоять Катерина і Петручіо, натури сильні, троха жорсткі та неманерні, але на скривь правдиві, отверті й енергічні, що не вважаючи на

¹⁾ A. Brandl, Shakspeare, Stuttgart, стор. 331.

XI

початкові конфлікти швидше і основніше доходять до ладу одно з одним, ніж делікатна і манерна Бянка, що для жоди лизнула де-що і з латини і інших наук, зі своїм певно що закоханим, але слабохарактерним паничем Люченцієм. В тім контрасті і в такім освітленю фігур бачуть критики перший прояв того моралізаторського тону, якого не було в Шекспірових творах із вчаснішої доби, а який потім дужшає й дужшає в дальших творах, таких як „Венецький купець“ і „Веселі Віндзорянки“, а з часом доходить до нечуваної сили в „Тимоні Атенським“ (Grandl, Shakspeare 118—119).

Але Шекспірови не досить було сего одного контрасту. Він покористував ся прольогом старшої комедії про п'яницю переімененого на пана, щоб показати, що й неотесана природність так само противна йому, як прилизане та слабохарактерне панство. Його котляр Хитрун (по англ. Sly, те саме, що німецьке Schlauf — незвісно для чого Куліш перейменував його на Ницака), се натура невчена, нецивілізована, а властиво така, що з цивілізації захопила тільки її деморалізацію; як у дикого чоловіка, у него всі внутрішні пориви безпосередно проявляють себе в словах або і в ділах; цивілізація дала йому тільки вбожество, упослідженє і — горівку. Жартлива проба панова — заставити сего англійського пролетарія XVI в. грати ролю пана, показує відразу, що ся роля не для него, що розділ між англійським паном і англійським пролетарієм у XVI в. був уже далеко значніший, ніж розділ між італійським паничем і його слугами.

III. Автобіографічні натяки. Говорячи про „Приборкану гоструху“ годить ся сказати кілька слів також про ті автобіографічні натяки,

які розсипав у тій комедії Шекспір. Вони відносять по части до його молодечих літ (у Передогрі), а по части до його здогадного побуту в Італії. Отже-ж що до першого варто зазначити, що „Передогра“ дієть в околиці рідного Шекспірового Стратфорда, коло одного з заміських шиночків, а далі в дворі одного багатого льорда, певно також недалеко сего міста. Бачимо тут поперед усього фігури з англійського „люду“ — шинкарку і Хитруна, бачимо вандрівних акторів, що що року з Лондона вибирали ся на провінцію і давали вистави не тільки по містах, але й по панських дворах; бачимо, що голосніші драми тодішнього репертуару були звісні й найменше осьвіченим людем (Хитрун цитує Кідову „Іспанську трагедію“) так само як і осьвіченим панам (льорд згадує штуку про Сота). Бачимо тут порядки в тодішнім панськїм дворі, сцену вставаня, вживаня, чуємо про страви, які подавано на стіл, про напої, яких уживано що дня. Все те, як видно, були сцени і деталі добре відомі Шекспірови з молодих літ.

Але як же супроти сего мусить здивувати нас, коли далі, переходячи на італійський ґрунт, Шекспір і тут являєть ся мов у себе дома! Він не тільки цитує живцем італійські фрази привітаня (се ще не дивниця, він міг чути їх від кого небудь із тодішніх паничів, що бували в Італії), але подає багато иньших деталів, яких ледви чи міг дізнати ся від кого небудь, не будши сам у Італії. І так учений Теодор Ельце звернув увагу на те, що вірші в „Передогрі“ :

Покажем Іо, ще як дівувала,
Як захопивши Зевс її зневолив, —

Зовсім жива, що тільки не говорить. —

відносять ся правдоподібно до славного Корреджієвого малюнка „Юпітер і Іо“, що в рр. 1585—1600

ХІІІ

знаходився в палаці різьбара Леоні в Медіоляні, куди багато приїзжих учало, щоб оглядати його¹⁾. Звернено увагу на те, що в „Приборканій гострусі“ не тільки італіянські імена і назви передані вірно, але не менше вірно схарактеризовані, не раз одним влучним словом, міста і їх мешканці: Падуа „мамка науки“, Піза „славна громадський мужами“, Ломбардія „лишний сад Італії“. Англійський учений А. Браун (A. Brown, *Shakespeare Autobiographical Poems*) завважив, що обряд заручин Петручія в Катериною відбувається зовсім не по англійськи, а власне по італійськи: Баптіста при двох свідках кладе руку Катерини в Петручієву (акт II, 1). Особливож заімпонувало деяким ученим дамам вичислене дорогих річей у багатім італійським домі, яке знаходить ся в тім самім акті в репліці Іремія і по їх думці вірнісінько передає вражінє, яке робить уважний огляд старої обстанови домів багатих італійських патрицій (Brandes, *op. cit.* 158—160). Ми підносили ті деталі, випорпані новішою вченою критикою, і вернемо до них іще в передмові до „Венецького купця“, зазначаючи тут хіба те, що всі ті і значне число иньших деталів, про які там буде мова, таки ще не в силі рішити питанє, чи був Шекспір у Італії, чи ні; ми занадто мало знаємо його житє, товариство, серед якого він обертав ся, книжки, які міг читати і т. и., щоб могли дозволити собі твердити в тім пункті щось на певно.

¹⁾ Theodor Elze, *Italienische Skizzen zu Shakespeare* (Jahrbuch der deutschen Shakespeare-Gesellschaft, Bd. XIII—XV), 1877—79; *op. cit.* 162.

IV. „Приборкана гоструха“ в українській літературі. Хоча отсей переклад „Приборканої гострухи“ є першим, який появляється в нашій літературі, то про те мали ми вже пробу перерібки сеї комедії. Доконав її Федькович і опублікував 1872 р. у „Правді“ пз. „Як козам роги виправляють“¹⁾). Федькович викроїв із Шекспірової комедії одноактову фарсу, написав її прозою і переніс події у свої улюблені гуцульські гори. Нема що й мовити, що фарса вийшла груба, дотепи вульгарні, цілість більше примітивна, ніж Шекспірове жерело, старша англійська комедія. Ся перерібка ніколи не була ставлена на сцені, вже хоч би для того, що замісь одної відслони, як обіцяно в титулі, їх є аж шість. Герой комедії Василь, гуцульський легінь, що довго служив у війську, при першій розмові бє Катрю, підчас весіля бє гарапником весільних гостей, годує свою молоду стусанами та побоями, та хоч на початку ми чуємо, що він і сам лихий та сердитий, то про те на кінці, по промові Катерини про обовязки доброї жінки, він виголошує не менше довгу і зовсім недоладню промову про обовязки доброго мужа. Коротко мовлячи, фарса Федьковичеви зовсім не вдала ся і була хиба свідомством про брак у него виробленого літературного смаку і яєних провідних думок.

Про отсей Кудішів переклад нам нема що говорити. Він у загалі досить вірний оригіналови і сам собою має високу поетичну і язикову вартість. Правда, переклад сеї комедії не такий труд-

¹⁾ Видана також окремо пз. Як козам роги виправляють. Фрашка в 1 відслоні. Вільно за Шекспіровою драмою „Як пурявих утовкують“. Написав Ю Федькович. Львів 1872.

ний як переклад трагедій або інших Шекспірових комедій. Що найбільше можна-б було бажати, щоби перекладач докладнійше держав ся оригінала там, де в ньому в римовані місця, бо більше або менше число таких місць має деяке значінє при дослідї над часом написаня твору. Та про те для широкої публіки такі деталї не мають значіня.

Ів. Франко.

ПРИБОРКАНА ГОСТРУХА.

DRAMATIS PERSONAE.

Пан.		Петручіо, дворянин із Верони.
Христофор Ницак, паний котляр.		Ірешіо } женихи Бянки.
Шляхтарка, пан, актори, ловчі й слуги.		Гортензіо } женихи Бянки.
		Транчіо } слуги Люченція.
		Бйонделльо } слуги Люченція.
Баптиста, багатий дворянин із Падуї.		Іруміо } слуги Петручіа.
Вінченціо, старий дворянин із Піви.		Куртіс } слуги Петручіа.
Люченціо, син Вінченція.		Педант, старий учитель.
		Катерина } дочки Баптисти.
		Бянка } дочки Баптисти.
		Удова

Кравець, талянтерник і слуги Баптистині та Петручіві.

Сцена иноді в Падуї, а иноді в Петручієвім хуторі

ПЕРЕДОГРА.

Сцена перва.

Перед шинком у чагарняку.

Ввіходять шинкаря та Ницак.

Ницак. О, та оддухопелю тебе, далєбі!

Шинкаря. А в кайдани, волоцюго!

Ницак. Ах, ти злиденна! Ницаки не волюцюги. Зазирни в хроніки: ми прийшли сюди з Ричардом Завоювателем.¹⁾ Отсе ж paucas pallabris: нехай сьвіт собі ховзаєть ся. Sessa!²⁾

Шинкаря. Ти не хочеш платити за чарки, що порозбивав?

Ницак. Ні шеляга. Мовчи, мовляв той Джеронімо. Лягай на свою холодну постіль та грій ся³⁾.

Шинкаря. Я знаю, що робити: пійду гукну десятника.

Ницак. Десятника, двадцятника, трицятника, я одвічатиму йому по праву. Не поступлюсь ні на палець, хлопче: нехай собі йде; байдуже. (Лягає на землю та засяпляє.)

Трублять роги. Ввіходить пан із ловів, з ловчими та слугами.

Пан.

Гей, ловчий! ти мені гляди, щоб добре

Цильновано усіх моїх хортів.

Он Жевжик — роздуло його страшенно,

А Тумана пора тобі злучити

З пискатою гінчихою давно вже.
А бачив, хлопче: мій рудий Срібляка
Метнувся на слід, як інші стуманіли?
За сього пса і ста рублів не счочу.

Первий ловчий.
Незгірший буде й Дзвоник, пане.
Заскавучить, аби зійшло з тропі що.
Сьогодні винюхав закритий слід два рази.
Йй Богу, се в мене хорток найкращий.

Пан.
Дурний єси. Колиб Гукай був прудший,
Дванацятьох би Дзвоників він стобяв.
Зготуй же на ніч їм вечерю добру,
Та доглядай: я завтра знов на влови.

Первий ловчий.
Зготую, пане.

Пан.
Що се? чи мертвий, чи п'яний петяга?
Чи ще він дише? подивись лише!

Другий ловчий.
Сопе. Горілка розогріла добре,
Що байдужé й на холод горопасі.

Пан.
Противний зьвір! Лежить, мов той кабан!
Який гидкий твій образ, люта смерте! —
Що скажете, мої приятелі,
Як я зроблю вам іграшку з п'яниці?
Звелю перенести його на ліжко,
По панськи зодягти, та золотії
Перстні на всі пучки понадівати,
А як прокинеть ся, вгостити бучно,
І слуги щоб кругом його впадали:
Чи не забуде сей тімаха, хто він?

Первий ловчий.
Запевно, пане, він про все забуде.

Другий ловчий.

Здивуєть ся проснувшсь, що з ним сталоь!

Пан.

Мов сон лестивий, мов химерна мрія.
Беріть його, та добре жарт ведіте.
Перенесіть в мою найкращу хату,
Вберіть її найкращим малюваннем.
Гидку йому скропіть бальзамом кучму,
Для пахощів паліть солодке древо.
Як він проснеть ся, щоб музика грала,
Веселостю будинок ісповняла.
Промовить що — тупцюйте коло нього
З поклонами низькими до послуги:
„Що ваша честь зволить нам повеліти?“
Один подасть йому вмивальню срібну,
Рожеву воду всипану квітками,
А хто зливальницю, хто утиральник:
„Зволіте ваша честь прохолодитись“.
А там уже держять готові шати,
Питаючись, котрі зволють надіти.
Тут інші про хорти, про коні кажуть,
І що болізнь його трівожить паню:
Що буцім він на розум занедужав.
Як же він скаже, хто він єсть, — кажіте,
Що се химера: бо він пан великий.
Оттак із ним, приятелі, зробіте.
Се забавка нам буде над всі жарти,
Аби чинили все без пересолу.

Первий ловчий.

Ми так зіграєм, пане, нашу ролю,
Так будем панькати всі коло нього,
Що справді здасть ся сам собі він паном.

Пан.

Несіть його злегенька до постелі.
Прокинеть ся — ви зараз до послуги.

(Ницака виносять. Чути трубу).

Козаче, виглянь, що там затрубило.

(Слуга виходить).

Се може пан який, що має думку
В дорозі бувши випочити в мене.

(Вертаєть ся слуга).

Ну що? хто там?

Слуга.

Не в гнів будь вашій чести,
Кумедники бажають вам служити.

Пан.

Нехай приступлять. (Входять актори).

А, здорові, друзі!

Актори.

Спасибі вам, добродію, за ласку.

Пан.

Ви хочете у мене ночувати?

Первий актор.

Як зволите до пбслуг нас прийняти.

Пан.

Всім серцем рад. Я памятаю добре,
Як лобур сей грав батькового сина,
Що гарно підійшов під ласку пані...
Забув імя, а добре він справляв ся,
І за гранне з великим толком брав ся.

Другий актор.

Се певно ви Сотá*) згадали, пане!

Пан.

Як раз і єсть. Ти грав його предивно.
Ви нагодили ся в сам час до мене:
Я хочу забавку собі зробити,
Ви допоможете граннем до неї.
Тут пан один вас бачити бажав,
Та я боюсь, чи вдержливі ви люде:
Бо він собі, той пан, чудненький грошки
(Із роду не видав грання на сцені).
Коли не вдержитесь, засьмієтє ся,

Зобидите його вельможність дуже ;
А він не звик нікому вибачати.

Первий актор.

Не бійтесь, пане, не засьміємо ся.
Хоч би він був чудний з чудних на сьвітї.

Пан.

Ведиж гостей, козаче, до пекарні,
І участуй їх до схочу всім добрим ;
Що в мене в домі є, всього давайте.

(Виходить слуга з акторами).

А ти йди до пажа Бартоломія,
Нехай вбереть ся зовсім так як панї.
Тодї ідїть обидва до п'яниці,
І щоб він там держав себе мов дама.
Скажи, щоб заслужити в мене ласки,
Нехай обходить ся так, як він бачив
Поважні дами чинять із шужами.
Нехай мій паж тихенько, лагідненько,
Покірненько мовляє до п'яниці :
„Що ваша честь зволить менї велїти,
Щоб ваша панї і жона покїрна
Свій довг повнила і любов являла?“
Потім його обійме, поцілує,
Прихилить голову йому на груди,
Заплаче, нїби з радощів великих,
Що бачить, як вернувся він до здоровля :
А то сїм років, мов той волоцюга
Убогий та гидкий, тягавсь по сьвіту.
Коли мій паж жіночого таланту
Не перейняв, щоб обливатись слїзми,
Нехай у хусточку цибулину сховав,
То й пустить нею із очий водицю.
Швиденько се зроби, як тїлько мога,
А там я знов скажу, що дальш робити.

(Слуга виходить).

Я знаю, хлопець добре передражнить
Вельможних паній голосом, ходюю
І постаттю й принадою тихобю.
Я хочу чути, як він звеличає
Пяницю мужем, і як челядь пирсне,
Впинаючись од реготу на службі.
Піду навчати. Як між ними буду,
Вони не сьмітимуть розреготатись;
А то веселість їх зросте над міру. (Виходить).

Сцена друга.

Спальня в панськїм домі.

Ницак являєть ся з приборниками: которі з одіжю, которі
з умиваннем і иншими надобами. Ввіходить Пан одягнений
слугою.

Ницак.

Ой, Бога ради, дайте хоч пів чвертки!

Первий слуга.

Подать канарського, вельможний пане?

Другий слуга.

Варення zvolите, вельможний пане?

Третій слуга.

Що вдягнете сьогодні, яний пане?

Ницак. Я Христофор Ницак. Не звить мене ваша честь або вельможний пане. Канарського не пив я зроду; а коли дасте якого варення, дак дайте волового. Не пытайте ся, що я надіну; бо в мене одна одежина, як і одна спина, одні панчохи, як і одні жижки, одні черевики, як і одні ноги; а иноді в мене більше п'ят, ніж черевиків, або такі черевики, що босі сліди роблять.

Пан.

Храни вас Боже від такого жарту!

О, як се пан великого коліна,

Такий мастний, високоповажний,
Та вдавсь у дух такий низький, мізерний!

Ницак. Як! ви хочете зробити мене божевільним? Я в вас не Христофор Ницак? не син старого Ницака з Бортонгіса? Народивсь я міхоношею, виріс гребінником, перевернувсь на ведмедника, а тепер мов ремество котлярство. Поспитайте Маряну Гакетиху, товсту шинкарку в Вінкоті⁵), чи не знає мене. Коли не скаже, що в неї закарбовано на мене чотирнадцять копійок, уважайте тоді мене за найбільшого брехуна у всій християнській землі. Що-ж? Аджеж я не очарований. Ось...

Первий слуга.

Як через се сумує ваша пані!

Другий слуга.

Як через се сумують ваші слуги!

Пан.

Оттим то й рід увесь вас одцурав ся:
Жене їх дивне помішанне ваше.
Вельможний пане, схамени ся, хто ти;
Верни з вигнання своєю прежню вдачу,
І прожени від себе сні цогані.
Дивись, отсе ми всі перед тобою,
І кожен з нас готов тобі служити.
Музики хочеш — слухай Аполлона
Із двадцятьма у клітці солов'ями!
Чи хочеш спати — ось готове ліжко,
Що і сама ляглаб Семіраміда.
Чи проходитесь — уквітчаєм стежку.
Чи верхи — зараз посідлаєм коні,
Під золотом та під каміннем збруя.
Чи з соколом — злетять твої рароги
Під хмари геть, над жайворонка висше.
На влови — гавкаєне хортяче вдарить
У небо, і земля озветь ся ехом.

Первий слуга.

Із гончими — твої пси мов ті серни,
Мов бистрі олені довгодихальні.

Другий слуга.

Чи любиш живопись — ми Адоніса
Тобі покажем при воді бігучій,
І Цітерею в довгім очереті,
Що наче гнеть ся від її дихання,
Мов вітерець його колише стиха.

Пан.

Покажем Іо, ще як дівувала,
Як захопивши Зевс її зневолив —
Зовсім жива, що тільки не говорить.

Третій слуга.

І Дафну, як біжить терновим гаєм:
Хоч присягни, тече кривця по стегнах.
І Аполлон побачивши заплакав:
Так слъози й кров змальовані чудовно⁶).

Пан.

Ти пан тай годі, пан еси великий.
У тебе й пані є, далеко краща,
Ніж инша жінка в сім ледачим сьвітї.

Первий слуга.

І докіль слъози про твое безумство
Не вшкодили лиця їй бурним ливнем,
Була вона гарнійша всіх на сьвітї.
Та і тепер не низша ні від кого.

Ницак.

Я пан і в мене в такая пані?
Чи снить ся се? чи аж і досі снилось?
Ні, я не сплю, я бачу, чую, мовлю...
Ось пахне щось; ось мягко, гарно, любо...
Хоч би й умерти. Справді пан, їй Богу,
А не Ницак і не котляр мізерний!...
Ну, приведіте паню перед мене,
Та, знов кажу, горілки хоч пів чвертки!

Другий слуга.

Чи зволите помити руки, пане?

(Слуги подають умивання і рушник).

Як раді ми вас бачити здоровим!
Колиб ще більш себе ви, пане, взнали!
Пятнацять літ були ви у дрімоті,
Хоть же й ходили, то мов ходя спали.

Н и ц а к.

Пятнацять літ! Еге, доволі часу.
І за сей час нічого не казав я?

Первий слуга.

Казали, пане, тільки не до речи.
Бо хоть лежали ви в сій гарній хаті,
Та думали, що вас хтось вигнав звідсі,
І сердились на хуторну швицкарку:
Попру, мовляв, до суду ледащицю,
Що подав посудину гончарську,
А не пляшки печатані, квартачки.
Ще Вівдю иноді якусь гукали.

Н и ц а к.

Еге, дівча Гакетихи швицкарки.

Третій слуга.

Віколи ви її не знали, пане,
Ні інших, що гукаєте бувало:
Стецько Проноза, Гирявий Вовтуза,
Демко Кизяк, Омелько Вовкулака
І двацять ще таких п'яниць химерних,
Котрих ніхто не знав, не бачив з роду.

Н и ц а к.

Хвалити-ж Господа, що я одужав!

Усі.

Амінь.

Н и ц а к (до прислужника)

Спасибі, брате; жалкувать не будеш.

(Виходить Паж яко пані з прибічниками).

П а ж.

Як може мій супруг ясновельможний?

Н и ц а к.

А вже-ж гаразд: бо тут доволі трунку.

А деж моя жона?

П а ж.

Ось я, мій пане. Що зволиш веліти?

Н и ц а к.

Ге, жінко! чом мене не звеш ти мужем?

Я пан для слуг, для тебе чоловік.

П а ж.

Ти муж і пан мій, пан і муж мій, пане,

А я твоя покірниця і пані.

Н и ц а к.

Се так: та як її я мушу звати?

П а ж.

Мадам.

Н и ц а к.

Мадам Маруся, чи мадам Оксана?

П а ж.

Мадам, тай більш нічого. Так панове

Зовуть своїх жінок ясновельможних.

Н и ц а к.

Мадамо жінко, кажуть, що дрімав я

Та спав з п'ятнадцять літ чи може й більше.

П а ж.

Мені вони за трицять років стали,

Не спавши з вами й однієї ночі.

Н и ц а к.

Се довго. Слуги, вийдіть геть звідсіль.

Мадамо, роздягнітьєсь та на ліжко.

П а ж.

Вельможний пане, дайте вас вблагати.

Заждіте ще одну або дві ночі,

Або хоть доти, докіль сиде сонце.

Бо лікарі виразно наказали,

Що вернеть ся хвороба перша ваша,
Коли спанне собі дозволю з вами.
Вповаю, що ся річ стоїть за мене.

Н и ц а к. Так стоїть, що трудно так довго
й витерпіти. Тільки що погано булоб мені впа-
сти в дрімоту знов. То вже мушу терпіти на
перекір тілу і крові. (Виходить слуга.).

С л у г а.

Кудесники, почувши, що ви дужі,
Прийшли вельможність вашу привітати,
Кумедию веселу розіграти.
Так лікарі їм ваші наказали,
Вбачаючи, що се з журби вам сталось :
Бо мелянхолія псує розсудок.
Тим думають, що добре вам почути
Кумедию, щоб розум звеселити.
Се гонить сум, продовжує життє.

Н и ц а к. Чорт їх бери, нехай грають. Чи
се таке, як на сьвятках з козою, чи може які
викрутаси та вихиляси?

П а ж. Ні, мій добрий пане, се краща ма-
терия.

Н и ц а к. Господарська материя?

П а ж. Се ніби така гісторія.

Н и ц а к. Та вже-ж побачимо. Ну, мадамо
жінко, сідай коло мене, і нехай собі сьвіт хов-
заєсь ся. Сідай лиш тут, ми вже не помолод-
шаємо. (Труби).

АКТ ПЕРВИЙ.

Сцена перва.

Падуа. Громадський майдан.

Входять Люченціо і Траніо.

Люченціо.

Давно бажав я, Траніо, побачить
Сю гарну Падуу, науки мамку.
Отсе-ж прибув в Льомбардію плодющу,
Великої Італії сад пишний.
В'оружили мене отецький дозвіл,
Його любов, а з нею і прихильне
Товариство твоє, слуго мій вірний.
За щирою порадою твоєю
З веселим духом ізучати буду
Науку та письменство гарне.
Громадськими мужами славна Піза —
Моє гніздо, Вінченціо — отець мій,
Купець великий, знаний по всім світі,
Із роду Бентіволіо походить.
А син Вінченція, в Фльоренції з'учившись,
Справдити мусить всі ті уповання,
Які складав на нього любий тато,
Щоб доблестю заможність осияти.
Оттим-то, Траніо, тут буду вчитись
Тієї філософської науки,

Котра показує, що людям щастя
Дає найбільш розумна добродітель.
Як думаєш? скажи. Бо нашу Пізу
Покинув я, мов би мілку водицю,
Щоб тут у глибині вгасити спрагу.

Траніо.

Мі perdonate, любий мій паничу,
Я думаю теж так, як ваша милость,
І рад, що ви бажаєте солодкий
Сік філософської науки ссати.
Та тільки, добрий пане, шкода,
Колиб дивуючись дивам науки,
Зробились ми тупицями глухими;
Або щоб Арістотелю піддавшись,
Овідня мов ледаря цурались.
Бесідуйте про льотіку з друзями,
Риторики навчайте ся в розмовах,
Музика та поезія для втіхи,
А математику та метафізику
Зглубляйте поти, поки в вас охоти.
Нема добра в науці без утіхи.
Коротке слово — вчітесь по вподобі.

Люченціо.

Спасибі, Траніо, порадив добре.
Колиб уже, Бйонделльо, ти приїхав!
Ми-б зараз тут гарненько спорядились,
І наняли собі таке мешканне,
Щоб так як слід приятелів приймати,
Котрих ми певно знайдемо в сім місті.
Е, стій! дивись, що се за панство йде!

Траніо.

Се певно, пане, вийшли нам назустріч.
Входять Баптиста, Катерина, Бянка, Іреміо та Гортензіо.
Люченціо і Траніо стоять на боці.

Баптіста.

Ні, ні, панове, більше не просіте:
Бо знаєте, як твердо я наваживсь
Не віддавати меншої аж доти,
Докіль у старшої не буде мужа.
Коли хто з вас кохає Катерину,
Я, люблячи і знаючи вас добре,
Даю обом вам волю залицятись.

Греміо.

Ні, лучче зарікатись: норовиста!
А ти, Гортензіо, не будеш сватать?

Катерина (до Баптіста).

Прошу вас, мій добродію, не вже ви
Самцям мене даєте на принаду?

Гортензіо.

Самцям, панянку? Як се розуміти?
Для вас не знайдеть ся самця, аж докіль
Не кинете ви норова крутого.

Катерина.

Добродію, вам нічого боятись:
Далека ще до мене вам дорога;
А хоть би й ні, в тому ви не сумнітесь,
Що мій підніжок з вами б цілував ся,
А мій кулак із вашим носом знав ся.

Гортензіо.

Спаси нас Боже від такої злюки!

Греміо.

Спаси й мене, мій Боже милий!

Траніо.

Ось цитьте! тут щось робить ся предивне.
Ся дівка чи дурна, чи норовиста.

Люченціо.

А та, що все мовчить, я бачу,
Дівча собі прелюбе і пресмирне.
Цить, Траніо!

Траніо.

Се правда, пане... Мум! Дивітесь пильно.

Баптиста.

Панове, в мене діло йде за словом.
Вернись до дому, Бяно, тай байдуже,
Моя ти люба Бяно. Бо тебе я
Люблю не менш, дитя мов кохане.

Катерина.

Гарненька куколка. Вона б штиркнула
І пальцем в око, як би знала як.

Бянка.

Сестрице, заспокій ся моїм смутком!
Добродію, корю ся вашій волі.
Мої книжки, мої знаряддя будуть
Моїм товариством, і з ними
Я працюватиму собі тихенько,

Люченціо.

Чи чуєш, Траніо, слова Мінерви?

Гортензіо.

Не вже ж бо справді ви такий химерник,
Добродію Баптисто? Жаль нам вельми,
Що Бянку ми лицянням засмутили.

Греміо.

Не вже ж бо ви зачините смиренну
За злість тії пекельної меґери,
І за лихий язик сестри дурної
Скараєте безвинну?

Баптиста.

Ні, панове,

Я вже наваживсь, то шкода й казати.
Йди до дому, Бяно (Бянка виходить.)
І як я знаю, що вона так любить
Музику та поезію і всякі
Знаряддя до науки, то надумавсь
Учителів закликати до дому,
Нехай її навчають молоденьку.

Коли ви знаєте, сіньори, добр
Так приведіть, спасибі вам, до мене.
Бо до людей учених я ласкавий,
І не скуплюсь на вихованне діток.
Тепер прощайте. — Катерино, може
Ти тут зостанеш ся? Бо ще я хочу
Із Бянкую про щось поговорити. (Виходить).

Катерина.

То і мені іти, здаєть ся б, можна?
А то ще й час указувати будуть,
Мов я не знаю, що мені робити. (Виходить).

Гремію. Тобі можна йти до торгові
жінки. Такі в тебе норови добрі, що тут ніхто
тебе не візьме. Гортензію, любов їх не така
велика, щоб нам обом стояти, хукаючи в руки,
та випрошувати постячи. Наш корж сирій на
обидва боки. Бувай здоров... А все таки, лю-
блячи лагідну Бянку, колиб мені пощастило
знайти такого чоловіка, щоб її вчав того, в чім
вона кохаєть ся, то послав би її до панотця.

Гортензію. Я також, сіньоре Гремію.
Та ще ось слухайте, що я скажу. Ми собі так
суперечились, що й досі ладом не поговорили,
а тепер подумавши бачу, що нам обом треба
зробити собі знов дорогу до нашої гарної ко-
ханки, щоб допевнитись Бянчиної любови щас-
ливо; а для сього мусимо піклуватись най-
більш про одну річ.

Гремію. Про щож, будь ласко?

Гортензію. Та про те, добродію, щоб
добути мужа її сестрі.

Гремію. Мужа? Чорта!

Гортензію. А я кажу мужа.

Гремію. А я кажу чорта. Невже ти ду-
маєш, Гортензію, що ради великого багатства її

отця знайдець ся такий дурень, щоб одружитись із чортицею?

Гортензіо. Ба, Греміо! ні в мене, ні в тебе не стане терпцю переносить її крикливе гукання; отже на світі є такі добрі молодці, аби тільки нам ізнайти їх, що візьме її з її хибамма й великими грішми.

Греміо. Не кажу, чи є, тільки мені з її приданого булаб така втіха, як із того, щоб мене що-ранку бито кіями коло стовпа.

Гортензіо. Що правда, то правда. Між гнилими яблуками шкода вибирати. Ну, та коли вже ся перепона робить нас приятелями, нехай приязнь зістанеть ся між нами аж доти, доки ми, знайшовши мужа старшій дочці Баптисти, зробимо меншу вільною вибирати, а тоді знов до неї... Люба Бярко!. Чиє щастє, того й доля. Хто доскочить, того й перетїнь. Що ви скажете, сїньоре Греміо?

Греміо. Пристаю до сього й готов би подарувати найкращого коня в Падуї тому, хто почне залицятись до неї, принадить її, пошлюбить її, спостелить її і слобонить господа від неї. Ну, ходїмо-ж. (Виходять Греміо і Гортензіо).

Транціо (наближаючись).

Скажіть, добродію, чи річ можлива,
Щоб з разу вас любов так подолїла?

Люченціо.

О Транціо! докіль сього не звїдав,
І я не думав, що се річ можлива.
Так отже бо, що оддалїк стоявши
І пусто дивлячись, почув я в серці
Любови силу в хвилї дармування.
Тепер я признаюсь тобі по правді
(Ти в мене, Транціо, такий секретник,
Як Ганна⁷) в карфагенської цариці):

Палаю, гину про одно, нуджу ся,
Що як би се тихé дівча здобути!
Порадь мене, бо знаю, що ти можеш.
Допоможи, бо знаю, що ти схочеш.

Траню.

Не час тепер тебе картати, пане:
Любови в серця сим би я не вигнав.
Коли впялась, одно тобі й осталося:
*Redime te captum quam queas minime.*⁸⁾

Люченціо.

Спасибі, хлопче! Що-ж іще? Се добре.
Порадь мене. Одрада буде в раді.

Траню.

На се дівча дивились ви так ніжно,
Що вряд постерегли найголовніше.

Люченціо.

О, так! Лагідну вроду на виду я бачив,
Як у дочкн старого Агенора,
Що змусила принизитись і Зевса,
Колівьми критський беріг цілувати.⁹⁾

Траню.

А більш нічого? Та-ж ви се вважали,
Який сестра її тут івалт счинила,
Що ледві-б хто здолів той крик терпіти?

Люченціо.

Я бачив, Траню, уста рожеві,
Повітре пахло од її дихання,
Святе й солодке все було у неї.

Траню.

Пора його із мрій тих пробудити. —
Прокиньтесь, пане мій! Коли дівчатко
Вгодобали, так треба добирати
Ума, як нам його собі на вік з'єднати.
Сестра її така лиха й сердита,
Що докіль панотець її не збуде,
Любов твоя все буде дівувати.

Тим він і зачинив її в господі,
Щоб женихи йому не докучали.

Люченціо.

Ах, Транїо! що за жорстокий батько!
Ну, та завважив же ти може, друже,
Що він піклуєть ся про неї трохи,
Шукає їй учителів хороших.

Транїо.

Так, так їй Богу! Ну, тепер нашли ми...

Люченціо.

Еге, ти догадавсь?

Транїо.

Ге, пане!

Ми вдвох одно собі на думці маєм.

Люченціо.

А нуж, кажи своє.

Транїо.

Що вам самому.

Учителем слід бути тій дівчині.

Такий ваш плян.

Люченціо.

Такий, та чи по силі?

Транїо.

Ну, не по силі. Бо тоді кому-ж би
Тут в Падуї Вінченцієвим сином
Назватись? І кому держать господу,
Учитись пильно, шанувати другів,
Та земляків своїх візитувати,
І бенкети у себе їм справляти?

Люченціо.

Доволі! баста! Плян уже зложив ся.
Ніхто ще тут не бачив нас ні в кого.
І по лицю не можна розпізнати,
Хто пан, а хто слуга. Ну, отже слухай!
Ти, Транїо, пануєш замісь мене,
Держиш господу, слуг, як я держав би;

А я, я буду вбогий Фльорентиєць
Або Наполітанець чи Пізанець.
Що хоч, а буде так. Скидай одержу,
Бери мого бриля, мою кирею,
А як Бйонделльо в Падую прибуде,
Нехай і він твоїм слугою буде.
Я-ж ліків дам йому таких, щоб лучче
Умів язик держати за зубами.

Транїо.

Се мусите вчинити. (Міняють ся одією).
Коротке слово : велите і буде.
Бо так отець ваш наказав прощавшись :
„Служи мойому синові!“ хоч инший
Був розум у його словах отецьких.
Нехай же я й Люченціо в вас буду :
Бо я люблю Люченція, як душу.

Люченціо.

О будь за те, що сам він любить щиро!
А я нехай рабом до віку буду,
Аби з'єднать дівчину чарівницю,
Що поглядом мене причарувала. —

Виходить Бйонделльо.

Ось він, сей лобур! Де ти був, козаче?
Бйонделльо.

Де був я? Де се ви були обоє?
Се Транїо покрав одержу в пана?
Чи пан у нього? Хто між вами злодій?
Люченціо.

Іди лишень сюди. Нам не до жартів.
Покинь тепер свою химерну вдачу.
Для того Транїо узяв на себе
Мою одержу і мое обличче,
Щоб жизнь мені спасти від смерти злої;
А я ховаюсь під його названнем.
Бо тут я тільки що прибувши, в чварі
Убив противника, то й мушу критись.

Велю тобі, служи йому як личить,
А я ховаючись ізслизну звідсі.
Ну, зрозумів?

Бйонделльо.

Я, пане? Ні, нічого.

Люченціо.

Про Трав'я забудь, і ні пів слова!
Тепер із нього став Люченцій, чувш?

Бйонделльо.

Чому не так? І я сього схотів би!

Траніо.

А я на се пристав, щоб тільки пан мій
Узяв Баптістівну за себе меншу.
Отсе ж тепер, козаче, не для себе,
А задля пана дам тобі науку:
Щоб ти прилюдно добре шанував ся.
На самоті я буду в тебе Траніо,
А прилюдно — Люченціо, твій повелитель.

Люченціо.

Ходім-ж, Траніо!

Ще мусиш ти одно мені зробити:

Між залицальники їй вмішатись.

На що їй про що? Доволі буде з тебе,

Коли скажу: се в мене річ велика. (Виходять.)

Первий слуга. (до Ницака) Пане добродію, ви куняете? Вам байдуже про гру?

Ницак. Еге, клянусь сьвятою Ганною, здрімнув. Гарна штука, далєбі. Чи ще їй не кінець?

Паж. Мій пане, ще тільки почалась.

Ницак. Се вельми прекрасніща штука, мадамо пані, коли-б тільки кінець!

Сцена друга.

Там-же. Перед Гортензієвим домом.

Виходять Петручіо та Іруміо.

Петручіо.

Вероно, я тебе на час покинув,
Щоб в Падую до другів завітати,
А надто до Гортензія в гостину.
Оце-ж, здасть ся, і його господа. —
Гей Іруміо, іди сюди! застукай!

Іруміо.

Застукать, пане мій? Кого застукать?
Хиба тут хто зобидив вашу милость?

Петручіо.

Стукни, кажу, мені, ледащо, добре!

Іруміо. Стукнути вас, добродію? Що-ж
тоді я буду, добродію, як стукну вас, добро-
дію?

Петручіо.

Кажу тобі, стукни мені в ці двері,
А то застукаю тобі в сю пику.

Іруміо.

Сердитий став мій пан. Як первий стукну,
Тоді ви знаєте, кому з нас гірше буде.

Петручіо.

Так ти не хочеш?

Коли не будеш слухати, клянусь,
Ти в мене соль, фа, ре співати будеш.
(Крутить Іруміа за вухо.)

Іруміо.

Рягуйте! пробі! ой! мій пан скрутив ся!

Петручіо.

Так стукай-же, коли велю, ледащо!

(Ввіходить Гортензіо).

Гортензіо. Що се? що тут таке?...
Старий приятель мій Груміо! добрий друг мій
Петручіо!... Як ви поживаєте в Веронї?

Петручіо.

Сіньор Гортензіо, се ви на івалт прибігли?
Скажу, *con tutto il core bene trovato*.¹⁰⁾

Гортензіо.

Alla nostra casa ben venuto,
Molto honorato signor mio Petrucio.¹¹⁾
Ну, Груміо, вставай, покиньте сварку.

Груміо. Ні, байдуже мені, добродію, що
він слезиує по латинськи... Хибж не буде
се правна причина покинути в нього службу?
Дивітесь, добродію, звелів мені добре стукнути
його, добродію. Ну, чи личило-ж слугі та вді-
яти таке панови, коли пану, як мені здасть ся,
стукнуло тридцять і два
Коли-б я дав йому, як він звелів,
То він би більш од мене й не схотів.

Петручіо.

Дурне ледащо! Добрий мій Гортензіо,
Звелів я плуту стукати у двері,
А він сього не захотів зробити.

Груміо, Стукати в двері? О небеса!
Хиба-ж ви не сказали виразно сі слова: „стук-
ни мене, козаче, бий мене, товчи мене добре“?
А тепер звели на стукання в двері?

Петручіо.

Або йди к бісу геть, або мовчи!

Гортензіо.

Спокій ся бо, Петручіо, для мене!
Шкода, що в тебе з Грумівм зчала ся
З старим слугою, вірним і црихильним,
Така тяжка передо мною сварка.

Який же се щасливий вітер, друже,
Приніс тебе у Падуу з Верони?

Петручіо,

Той, що юнаків пб-світу розносить
Шукати щастя дальше свого дому:
Бо дома розуму, мовляв. не набереш ся.
Річ ось яка, сіньоре мій Гортензій!
Антоніо, мій панотець, скінчив ся,
І я отсе верчусь по лабіринту,
Шукаючи собі і пари й долі.
В калитці гроші, дома статки добрі;
От і пійшов на білий світ дивитись.

Гортензіо.

Петручіо, чи хочеш, я без жарту
Тобі нараю пресердиту жінку?
Не вельми ти подякуєш за раду,
А все таки скажу: багата дуже,
Хоть, правду кажучи, мій щирий друже,
Мені не хочеть ся тебе втопити.

Петручіо.

В таких, як ми, старих друзів, Гортензій,
Перемовок широких не буває.
Коли ти справді маєш на прикметі
Достатню жінку (бо в танці весільнім
У мене приспівка одна — багацтво),
Хоть би й гидку, як Фльоренсова любка,¹²⁾
Старезну як Сивилла, злу, сварливу,
Як Сократа Ксантиппа, чи ще й гіршу,
Байдуже все мені: мое кохання
Однаково про неї буде гостре.
Нехай така жоретка до мене буде,
Як Адриятика у хуртовину, —
Прибув я в Падуу шукати грошей,
А як знайду, то в Падуї і щастя.

Грумїо. От бачите, добродію, він про-
сто вам говорить, що думає. Дайте йому до-

волі грошей, та й оженіть його хоч з куклюю або з поторочкою, або зо старим беззубим кажаном. Нехай у його жінки буде хоть стільки болістей, як у пятидесяти двох кобил, про все йому байдуже, аби залучити грошей.

Гортензіо.

Петручіо, коли ми в се вдали ся,
Я з жарту рад зробити річ справдешню.
Дам я тобі, мій любий друже, жінку,
Багату вельми, молоду, вродливу,
Ще й виховану геть, аж геть по панськи.
Одна біда, та й одні доволі:
Що норовом страшенно непокірна,
Заїдлива, сварлива, перекірна.
Хоть би я був убогий, не схотів би
Її за золоту копальню взяти.

Петручіо.

Ти зболоту цїни не знавш, друже...
Скажи, як звать її отця. та й годі!
Нехай хоть так реве, як грім сердитий
Між хмарами осїнніми важкими,
Візьму її за себе сьміло!

Гортензіо.

Її отця зовуть на ймя Баптиста,
На прїзвище Міноля. Привітний він,
Ласкавий дворянин. Її звемо ми
По батькови Міноля Катерина,
У Падуї сварлива із сварливих.

Петручіо.

Отця я знаю, хоть саму й не знаю,
І він мого старенького знав добре.
Гортензіо, докіль її не вглежу,
Не буду й спати. Тим то й не гнїви ся,
Що стрівши, зараз я тебе покину, —
Хиба що сам туди пійдеш зо мною.

Грумїю. Будь ласко, добродію, нехай іде, докіль у нього сього гумору. Чесне слово, коли-б вона знала його так добре, як я, побачилаб, що лайкою мало що врадить із ним. Нехай би вона загнула разів десяток плута або-що, він про те байдуже. Як же сам зачне лаятись, то вже нагородить три міхи козячої вовни. Я вам скажу, добродію, от що. Тільки вона хоч трохи задереть ся з ним, він їй замалює на лиці таку фігуру, що у неї і лица не стане, а очей востанеть ся не більш як у кішки. Ви ще його не знаєте, добродію.

Гортензію.

І я пійду, Петручію, з тобою.
Бо сей Баптиста в себе скарб ховає,
Держить в руках клейнод душі мовї,
Дочку молодшу, Бянку уродливу,
І не дає менї ані всім иншим
Моїм супірникам лицяти ся до неї,
Бо думає, що річ се неможлива,
Щоб хто вперед посватав Катерину
(Задля тих хиб, що я про них балакав).
Тим він надумавсь і наваживсь твердо,
Щоб пристуцу ніхто не мав до Бянки,
Докіль не здише злюки Катерини.

Грумїю.

Хороше прізвище для панни — злюка!

Гортензію.

Тепер зроби менї ти дружню ласку:
Я в простий одяг уберусь, а ти
Рекомендуй мене вітцю старому
Учителем у музицї тямущим,
Щоб вчити Бянку. Так здобув би я
До неї присутц, щоб відкрити їй
Свою любов і тайком приєднати
Її для себе.

Ввиходять Іремію та Люченціо передягнений, з книжками
під пахою.

Грумю. Не має тут ніякого шахрайства! Дивись, як молодіж береть ся на способи, щоб ошукати старих! Пане, о пане! озирнітьсь назад, хто се йде? га!

Гортензіо.

Мовчи лиш, Грумю: се мій супірник.

А ти, Петручіо, стань трохи у-збіч.

(Відходять на бік.)

Іремю.

О, вельми добре! Прочитав я список.

Оправте-ж їх, добродію, гарненько.

І все щоб про любов; не треба інших;

Нічого иншого щоб не читали.

Ви розумієте мене... Що дасть вам

Баптиста щедрий, се само собою,

А я прибавлю. І отсі папери

Беріть та гарно їх наперфумуйте,

Щоб пахли як найлучше. Бо ся панна

Сама солодша пахощів найлучших.

Про що-ж ви будете читати спершу?

Люченціо.

Про щоб я ні читав, старатись буду

Про вас, мого патрона, будьте певні, —

Так мов би ви самі її навчали,

А може ще й влучнійшими словами.

Хиба що ви, добродію, з учених.

Іремю.

Наука! що за гарна річ, єдина!

Грумю.

О, що за гарна, люба ти скотина!

Петручіо.

Мовчи, козаче!

Гортензіо.

Мум, Грумю! (Виступаючи) А, Іремю! добрийдень!

Гремію.

Здоровенькі, сіньор Гортензію!
Вгадаєте, куди отсе я йду?
До нашого старого, до Мінолі.
Просив знайти учителя для Бянки.
Отсе-ж мені на щастє й трапивсь
Сей молодик, учений і моторний.
Він по смаку їй прийдець ся, бо знає
Поезію і всякі иньші книги,
І самі добрі книги, будьте певні.

Гортензію.

Се добре. Я також знайшов другого,
Ученого музику, вчити Бянку,
Щоб і мені позаду не зістатись
У послузі коханій нашій кралі.

Гремію.

Між усіма служу я їй найперший.

Грумю (на бік.)

Між усіма ти будеш найдурніщий.¹³⁾

Гортензію.

Ще не пора хвалитись нам любовю.
Ось слухайте: коли в нас буде ладно,
Я вам скажу для кожного потрібне.
Отсей добродій стрівшись із мною,
Згаджаєть ся, як ми сього жадаєм,
Лицяти ся до злюки Катерини,
А як доволі грошей, то й женитись.

Гремію.

Як слово, так і діло річ хороша.
Чи знає-ж він, яка то вдача в неї?

Петручію.

Я знаю, що вона сердита, злюща;
Коли се й тільки, байдуже про мене.

Гремію.

Оттак, приятелю? А звідкіля ви?

Петручіо.

З Верони. Син Антонія старого.
Отець умер; на мене спав маєток,
І сподіваюсь жить на світі довго.

Греміо.

Чудне, добродію, життя з такою
Крикливою, сварливою жоною.
Та мабуть маєте, мовляв, такий жолудок, —
То що-ж? в ім'я Господнє, починайте.
Допомагатиму вам щирим серцем.
Та як укоськати сю дику кішку?

Петручіо.

А жить не хочу?

Груміо (на бік.)

То-ж то й є, що жити!

Не вкоськаєсь, то я б її повісив.

Петручіо.

Чого-ж я й тут, коли не задля сього?
Щоб слух мій крихти вереску лякав ся?
Хиба не чув я моря в хуртовину,
Що мов кабан запінений ярить ся?
Хиба не чув гармат у чистім полі,
А в облаках небесної гармати?
Хиба не чув я, як війна гогоче,
Комоні ржуть, грохочуть тулумбаси?
І щєб мені жіночий крик був страшен,
Що й половини того не лопоче,
Як у огні каштани в селянина.
Лякайте сим дітей!

Груміо.

Йому не страшно!

Греміо.

Гортензіо, ось слухай:
Добродій сей прибав, я бачу добре,
Собі самому й нам усім на щастє.

Гортензію.

Я обіцяв, що будем помагати
І всі його розходи покривати.

Гремію.

І будемо, аби засватав злюку,

Грумю.

Колиб мені був так обід запевнен!

Виходять Транію гарно прибраний, та Бйонделльо.

Транію.

Добрийдень вам, панове! Вибачайте,

Що я вас попрошу мені сказати,
Куди найблизше втрапити до дому
Сінбора Мінолі Баптісти?

Бйонделльо.

Того, що має дві дочки хороші...

Адже-ж сього вам треба?

Траню.

Так, Бйонделльо.

Гремію.

Добродію, ви, певно не про них...

Траню.

Про них, чи про його, що вам до того?

Петручію.

Уже-ж, добродію, у сім звиняйте,
Не стали-б ви питати про крикуху?

Траню.

Я крику не люблю. Ходім, Бйонделльо.

Люченцію (на бік.)

Почав гаразд мій Траню.

Гортензію.

Добродію, ще на одно словечко.

Чи й ви лицяетесь до панни? Справді?

Транію.

А хоч би й справді, то вам що до того?

Гремію.

Нічого, тільки звідси забирайтесь.

Траніо.

Як се, добродію? Та-ж усім людям
Ходити вільно тут.

Греміо.

Та не до неї.

Траніо.

Яка-ж тому, благаю вас, причина?

Греміо.

Така, коли вам се угодно знати,
Що Греміо сіньор Ү кохав.

Гортензіо.

І що Гортензіо також її кохав.

Траніо.

Спокійте ся, панове добродійство.
Статочні люде мусять і другому
Давати право. Слухайте без серця:
Баптиста, благородний ваш приятель,
За живота отця мого знав добре.
Нехай дочка його була-б ще й краща,
Між иншими й мені лицятись можна.
У гарної дочки Спартанки Леди¹⁴⁾
Лицяльників із тисячу лічили.
Нехай одним у Бянки буде більше.
Люченціо свого не занедбав,
Хоч би Парис один надіявся певно.

Греміо.

Добродій сей усіх нас переспорить.

Люченціо.

Нехай собі! Я знаю, він не встоїть.

Петручіо.

Гортензіо, про що тут нам сваритись?

Гортензіо.

Добродію, зосмілюсь вас спитати,
Ви бачили коли дочку Баптисти?

Приборкана Гоструха.

Траніо.

Не бачив, чув, що дві дочки у нього.
Одна всім знала язиком річистим,
А друга тихою красою славна.

Петручіо.

Ся старша, се моя! про ту не дбайте зовсім.

Греміо.

Хай Геркулес новий бере сей труд на себе,
Ще тяжший, як Алкідових дванацять.¹⁶⁾

Петручіо.

Добродію, одно ви зрозумійте:
Молодшу, що ви надитесь до неї,
Отець держить далеко від зальотів,
І не дає обіцянки нікому,
Аж докіль старшої дочки не здише.
Тоді, не ранше, й меншій буде воля.

Траніо.

Коли се так, добродію, без жарту,
І ви услужите всім нам ламанням льоду,
І звершите сей подвиг достохвальний,
Що, старшу висватавши, меншу
Слобоните для нашого лицання, —
Тоді щасливий, що її здобуде,
Подяку вам велику винен буде.

Гортензіо.

Добродію, говорите ви гарно,
І гарно мислите, і як між нами
Являєтесь також с своїм лицанням,
То нам, добродію коханий, личить
Гуртом вас дякувати за услугу.

Траніо.

Я не скупий, панове, на подяку,
І щоб зробити початок, пораджу
Скінчити день сей вкупі на віватах
Коханці нашій, щоб була здорова.

Чинімо так, як чинять адвокати:

Поспоривши, ідять і пють укупі.

Грум і о.

Отсе розумна річ.

Бйонделльо.

Колиб скорійше!

Гортензіо.

Розумна справді річ. Да буде тако!

Петручіо, я в тебе ben venuto. (Виходять.)

АКТ ДРУГИЙ.

Сцена перва.

Там же, свѣтлиця в Баптистовім домі.

Ввѣходять Катерина і Бянка.

Бянка.

Ну, не кривди сим ні мене, сестрице,
Ану себе. Я не раба піддана.
Мені се гидко слухати. А сувві —
Дай тільки волю, я їх поскидаю;
Усі окраси геть, хоть до спідниці.
Або звелиш мені зробити що небудь:
Я добре знаю довг мій перед старшим.

Катерина.

З усіх твоїх лицяльників которий
Тобі любійший? та кажи по правді!

Бянка.

Вір, сестро, із усіх живих на свѣті
Не бачила я ще лиця такого,
Щоб думала про нього довше инших.

Катерина.

Пестійко, брешеш. А Гортензіо?

Бянка.

Коли його вподобала ти, сестро,
Клянусь, сама тебе просити буду,
Візьми його, візьми від мене зовсім.

Катерина.

О, знаю! квапиш ся ти до багатства,
Ти хочеш Іремія, щоб наряжатись.

Бянка.

Так се до нього ти мене ревнуєш?
Ні не жартуй! Та я тепер і бачу,
Що ти се все зо мною жартувала.
Будь ласко, Катю, розв'яжи мні руки.

Катерина.

Коли то жарт, так ось іще додаток. (Бє її.)

Ввіходить Баптиста.

Баптиста.

Що се? що за буянне в тебе дике? (До Бянки.)
Іди від неї! Бідненька дитино!
Ти плачеш? Кинь її, візьмись за голку!
Стидайсь, ледача, демонська натуро!
Вона-ж тобі й води не замутила,
На перекір і слова не промовить.

Катерина.

Досадно, що мовчить; не стерплю більше.

(Женеть ся за Бянку.)

Баптиста.

Як! при мені? Тікай від неї, Бянку.

(Виходить Бянка.)

Катерина.

Так ви мене не любиге? О, знаю,
Де скарб ваш! Бянци треба мужа.
Я буду боса в неї на весіллі!
Я буду одіжи носити в пекло!...
І не кажіть! Замкнусь та буду плакати,
Аж докіль не помщусь за себе добре. (Виход.)

Баптіста.

Чи був такий, як я, бідаха в світі?

А хто-ж се йде?

Виходять Іремію, Люченціо в простій одежі; Петручіо в Гортенвієм яко музикою, і Травіо в Бйонделльом, котрий несе лютню та книжки.

Іремію.

Добрийдень вам, сусіде!

Баптіста.

Добрийдень, Іремію, і вам панове!

Петручіо.

І вам добродію любезний, добрий!
Скажіте, єсть у вас дочка, будь ласко,
Вродлива й добронравна Катерина?

Баптіста.

Дочку я маю Катерину, пане.

Іремію.

Не так бо круто, трохи огляднійше!

Петручіо.

Ви помиляєтесь, сіньоре Іремію!
Добродію, я дворянин з Верони.
Чував я про її красу і розум,
Про тихість, соромязливість дівочу,
Про любу ввічливість і дивну вдачу,
І се зосмілив ся явитись гостем,
Щоб подивитись власними очима
На ту, що слава йде про неї всюди:
А для певнішого до вас ввіходу —
(Представляючи Гортензія)

Привів я вам ученого предивно
Музику й математика нового.
Він може ті науки докінчити
В котрих вона і так учена вельми.

Баптіста.

Вітаю вас обох, мої панове,

Да тільки що дочка моя не так-то
Підходить вам під стать, мені на горе.

Петручіо.

Ви, бачу, боїтесь розлуки з нею,
Чи вдача вам моя не до вподоби?

Баптиста.

Ні, пане, я говорю так, як мислю.
Звідкіль ви? як імя шановне ваше?

Петручіо.

Петручіо, Антоніів наслідник.
В Італії його усяке знає.

Баптиста.

О, знаю добре! і вітаю щиро

Греміо.

Нехай попереду річ ваша буде,
Петручіо. Дозвольте й нам, мій пане,
Просителям смиреним, забалакати!
Чого вам так хапати ся до пекла?

Петручіо.

Ні вже, нехай скінчу я розпочате.

Греміо.

Ой будете клясти своє лицяння!

Сусіде, се вельми приятний вам дар і я
добре знаю. Щоб виявити таку прихильність і
мені, котрий завдячен більш, ніж хто инший,
вручаю вам сього молодого філософа (предста-
вляючи Люченція). Він довго вчивсь у Реймеї
і добре знає грецьку, латинську і иньші
мови, як той музику та математику. На імя
Камбіо. Прийміте, будь ласко, його послугу.

Баптиста. Тисячу подяк, сіньоре Греміо!
— Вітаю вас, сіньоре Камбіо. — Тіль-
ко-ж ви, любий добродію (до Травія), ходите
наче чужоземець. Чи зосьмілю ся знати при-
чину вашого завітання?

Траніо.

Простіть мені, добродію, що я тут
Чужий у сьому місті чужениця,
Зосьмілив ся явитись з залицянням
До панни, вашої дочки, до Бянки,
Вродливої і доброї із добрих.
Я знаю вашу думку — перше старшу
Сестру, а меншу послі спорядити.
Я про одно прошу вас, любий пане,
Довідайтесь про рід мій стародавній,
І допустіте з иншими лицятись.
А до науки ваших любих дочок
Я представляю інструмент незначний
Та пару книжечок латино-грецьких.
Коли вдостойте мій дар прийняти,
За нього лучшої не може бути плати.

Баптиста.

Люченціо? а звідкіля, прошу вас?

Траніо.

Із Пізи, пане; син Вінченція.

Баптиста.

Імя потужне в Пізі; добре знаю,
І щиро вас, добродію витаю. —
А ви (до Горт. та Люч.) беріте лютню та книжки:
Вас проведуть до вчениць ваших зараз. —
Гей, хто там! (Входить слуга.)

Проведи козаче зараз

Учителів до панночок, і скажем
Обом, щоб прийняли їх як найлучше.
(Виходить слуга з Гортензієм, Люченцієм та Бйонделльом).
А ми ходімо в сад, заким обідать.
Я рад гостям; прошу в тім не сумнитись.

Петручіо.

Сіньоре мій Баптасто, вибачайте!
Що дия лицятись я не маю часу.

Отця мого ви знаєте доволі,
А по отцю один я був наслідник.
І не поменшало, побільшало у мене
Маєтків, дібр, уходів, статків, грошей.
Коли мене полюбить ваша панна,
Скажіть, яке їй придане буде?

Баптиста.

Земель моїх по смерті половина
І двадцять тисяч крон готових грошей.

Петручіо.

За се придане відпишу їй зараз,
Колиб ранійш я вмер, усю худобу.
То нумо тут же і контракт писати,
З обох сторін закріпимо умову.

Баптиста.

Попереду вам треба заповнити
Її любов: річ перва і остання.

Петручіо.

О, се пустяк! Я вам скажу, панотче,
Що з лютим я зумію люгувати.
Де два огні спіткають ся страшенні,
Пожруть вони, що їх ярить-годує
Малий огонь од вітру розгорить ся,
Та згасне він од бурі-хуртовини.
Ся буря — я. Вона піддасть ся силі:
Не так бо я лицятимусь, як хлопець.

Баптиста.

Коли-б тобі в лицянні пощастило,
Гірке слівце у серце не вразило!

Петручіо.

Я — мов гора: хоч вітер як бурхає,
Хоч як реве, гори не захитає.

Вертаєть ся Гортензіо з розбитою головою.

Баптиста.

Що се, мій друже? що ви так поблділи?

Гортензіо.

Від страху, далєбі, кола я білий.

Баптіста.

Хиба не по душі дочці моїй музика?

Гортензіо.

Їй по душі, здасть ся, більш походи,
Гармати, ратнща, аніж музика.

Баптіста.

Не згідна добре вдарити по струнах?

Гортензіо.

Ні, пб-голові вдарити згіднійша.

Я тільки їй сказав, що туш негарний,

І став учить, як пальцями узяти, —

„Осе вам туш!“ гукне мов та метера.

„Ось туш у нас який!“ І розізлившись

Трах пб-голові лютнею з розмаху,

Що й череп мій крізь інструмент протрощивсь!

Я стуманїв, мов до стовпа прикутий,

Із лютнею на шиї, мов в аркані.

Вона-ж мене періщить: „Волоцюго!

Дурний кобзарю! жаку! старче хирний!“

І двацять інших лайок одпустила,

Мов вчитала з книжки на зневагу.

Петручіо.

Що за весела дівчина, їй Богу!

Тепер люблю її ще більш ніж перше.

Колиб скорійш поговорити з нею!

Баптіста.

Ходім зо мною, Ліціо! Спокій ся:

Займись іще із меншою сестрою.

Ся вчитись певно дякуючи буде. —

Сіньор Петручіо, чи й ви із нами,

Чи лучше Катю я пришлю в сьвітлицю?

Петручіо.

Пришліть, будь ласко. Я тут погуляю. •

(Виходять Баптіста, Іреміо, Траніо і Гортензіо).

І весело лицятись буду з нею.
Нехай собі кричить, а я до неї:
„Співаеш, мов весною соловейко“.
Насупить ся, — скажу: „Так виглядаеш,
Як ранком рожа, вмивши ся росою“.
Мовчатиме, ні словом не озветь ся, —
Хвалитиму її чудовну мову.
А скаже: „геть!“ подякую так мов би
Просила завітати хоть на тиждень.
Не схоче заміж, а я поспітаю,
Коли мені гостей весільних звати. —
Та ось іде. А нуж, Петручію!

Виходить Катерина.

Добрийдень, Катю! бо уже чував я,
Як вас зовуть.

Катерина.

Чував, як той глухман.

Хто й за очі про мене споминає,
То зве мене сіньора Катерина.

Петручію.

Їй Богу, брешете: бо звать вас Катя,
Весела Катя, язиката Катя,
Да тільки Катя краща в християнстві.
Між Катями ти Катя золотая
(Ду-кати, се ти — Катя золотая),
Та все-ж бо Катя. О, прошу-благаю,
Нехай так буде, ти моя утіхо!
По всіх містах іде про тебе слава:
Усі тебе за добрість вихваляють,
Про добродітелі твої говорять,
І вроду пишвую твою возносять,
Та вознести достойно не можуть.
Се так мене порушило, що ось я
Прибув, здобуть тебе собі за жінку.

Катерина.

Порушило? Ото! Так рушай дальше!

Рушай до ката! Я від разу бачу,
Що ти рухливий.

Петручіо.

Так як що рухливе?

Катерина.

От так, як дзиглик.

Петручіо.

Се гаразд сказала.

Ану сїдай на мене!

Катерина.

Я сїдаю

Лиш на ослів, — і ти один із них.

Петручіо.

Жінки нас носять — ти одна із них.

Катерина.

Та не таких дурних — коли про мене річ.

Петручіо.

О добра Катю! я не часто ўжджу.

Бо ти-ж ще молода, така легенька...

Катерина.

Легка, щоб не спіймав такий нездара;

А важу стілько, скілько треба важить.

Петручіо.

Нї, поцїлунок вам вагу покаже.

Катерина.

Ледачий жарт, мов одїж у нетяги.

Петручіо.

Летяга налетить і горличку піймає.

Катерина.

Летяга налетить і рарога спїткає.

Петручіо.

Та годї дзизькати, моя кохана осо!

Катерина.

Як дзизькає оса, жала остерігай ся.

Петручіо.

То я вловлю, та й вирву їй жало.

Катерина.

Еге, колиб дурний знав, де воно.

Петручіо.

А хто-ж не знає, де в осі жало?

В хвості.

Катерина.

У язиці.

Петручіо.

В чім би то?

Катерина.

В твоім, бо ти плетеш хвостом. Прощай!

Петручіо.

Як! мій язик в твоім хвості? Ні, Катю,

Вернись! я дворянин.

Катерина,

Ось ми побачим. (Бе його.)

Петручіо.

Клянусь, я відплачу, коли ще вдарить!

Катерина.

Тоді утратиш ти своє дворянство.

Хто вдарить жінчину, той герб втеряє,

А втратив герб, то вже і рук не має.¹⁶⁾

Петручіо.

То ти й геральдик, Катю? О будь ласко!

Впиши мене в свою гербову книгу.

Катерина.

Який же твій на шоломі клейнод?

Із півня гребінь.

Петручіо.

Хоч без гребня півень,

Як курочкою будеш ти мовю.

Катерина.

Не хочу півня, що співає хрипло.

Петручіо.

Та ну бо, Катю, не дивись так кисло.

Катерина.
Я так дивлюсь побачивши кислицю.
Петручію.
Та годі киснуть: тут нема кислиці.
Катерина.
Ні, єсть
Петручію.
А покажи ж.
Катерина.
Та зеркала нема!
Петручію.
Себ то мов лице?
Катерина
Вгадав, хоч молодий!
Петручію.
Клянусь мечем, за молодий для тебе!
Катерина.
А вже й прив'яв.
Петручію.
Се з туги так.
Катерина.
Байдуже.
Петручію.
Ні, Катю, чувш? не влизнеш від мене.
Катерина.
Я ще вас більш розсерджу, як зістанусь.
Петручію.
Ні, Катю, ти собі лагідна зовсім.
Мені казали, ти сварлива, злюча,
Насуплена, а все то людські брехні.
Ти люба і ввічлива й жартовлива.
Промовиш слово — мов весна запахне.
Не супиш ся, не дивиш ся з під лоба,
І не кусаєш губ як злі дівчата.
В розмові ти перекору не любиш,
Зальотників своїх приймаєш любо,

З ласкавим розмовлянням солоденьким.
Ще видумали, буцїм ти кульгава.
О сьвіт лихий! тиж мов струнка ліщинка,
Правесенька, гнучка на вдивовижу.
Смуглява тілом, як орішок спілий,
І як оріхове ядро солодка.

О, дай, я подивлюсь ходи твоєї!
Ти не кульгава, ти мов пава ходиш.

Катерина.

Повелївай, кому ти платиш, дурню
Петручію.

Діана гаю так не звеселяє,
Як звеселяє Катя сю сьвітлицю.

О, будь Діаною для мене, Катю,
А Катею нехай Діана стане!
Тодї нехай собі дївує Катя,
Нехай почує любові Діана!

Катерина.

Де вчились ви таких річей лестивих?

Петручію.

Се так ex tempore, мій материнський дотеп.

Катерина.

Дотепна мати недотепи сина!

Петручію.

Я недотепа?

Катерина.

Так, лиш підогріти-б!

Петручію.

Так, правда, Катю, у твоїй постелі.
Та годї вже боротись нам словами.
Я навпростець. Огець ваш согласив ся
Оддать за мене вас. Придане гарне.
Чи хочеш ти, чи ні, мовю будеш.
Я муж тобі як раз такий як треба.
Клянусь сим сьвігом, що твою уроду
Осьвічує, твою уроду пишну,

Люблю тебе, моя роскішна квітко!
За мене вийдеш ти, більш за нікого.
Бо я на сьвіт на те родив ся, Катю,
Щоб присмирить тебе, мов коханне, —
Щоб з Катї дикої зробити Катю
Ласкаву, тиху, домовиту, любу.
Ось твій отець. Не думай борикатись.
Я мушу й буду мужем Катї зватись.

Ввходять Баптиста, Іремію і Транїю.

Баптиста.

А що, сіньор Петручію? чи в вас хоть трохи
Пійшло на лад із Катею мовою?

Петручію.

Пійшло, добродію; не треба й лучче.
Щоб я свого не доказав? нї в сьвіті!

Баптиста.

А ти чогось смутна, кохана Катю?

Катерина.

Кохана ваша Катя! Так, я бачу,
Ви виявили все своє кохання,
Паруючи мене з полубезумним,
Із грубіяном, з диким самохвальком,
Що думає божбою все загладить.

Петручію.

Панотче, ви самі і всі сусіди
Говорячи про неї, помилялись.
Вона лиха? Плохенька, мов голубка.
Заїдлива? Твх́а, як лїтній равок.
На терпеливись — се нова Грізельда;
На чистоту — Люкреція Римлянка.¹⁷⁾
Та що й казати? Ми так зішли ся добре,
Щоб і звінчатись нам отсе в недїлю.

Катерина.

Щоб і завітись тобі в недїлю.

Іремію.

Чи чуєте? завітєтесь, каже, перше.

Траніо.

Оттак женись! Пропала наша вмова!

Петручіо.

Спокійте ся, панове. Я для себе
її беру. Коли нам буде добре,
То вам чого ще треба? Се між нами
Така умова, щоб вона прилюдно
Бентежила мене. На самотині-ж
Вона мене так ніжно любить,
Що розказав би, та не піймуть віри.
О Катя дуся! як вона повисла
На шиї в мене! як поцілувала
І раз, і вдруге, в соте і без лїку!
Як присягалась, як менї кляла ся,
Що полюбила, тільки я з'явив ся!
Ви новички: се дивна річ на сьвітї,
Як послїдущий з нас на самотинї
Зумів вкоськати найдикшу панну. —
Дай руку, Катю! Зараз на Рїяльто¹⁸⁾
Лечу вінчальні сукні купувати.
Готуйте ся, панотче, до весїлля.
Я хочу спорядити Катю пишно.

Баптиста.

Не знаю, що сказати. Дайте руки!
Петручіо, благослови вас Боже!

Гремїо.

Амїнь! Ми будем сьвідками заручин.

Петручіо.

Adieu, панотче, Катю й ви, панове!
А я в Венецію. Недїля близько.
Перснїв, намїста треба, всяких строїв...
Цїлуй же, Катю. Шлюб наш у недїлю.
(Виходять Петручіо і Катерина нарізно.)

Гремїо.

Коли і хто женивсь боржїй на сьвітї?

Приборжана Гоструха.

Баптиста.

Панове, я тепер мов бідний крамар,
Що кинувсь на одчаянну удачу.

Траніо.

І се ваш крам ладують перед вами,
Хоть на бариш, хоть на погибель в морі.

Баптиста.

Я бариша тут одного шукаю,
Душевного спокою, що не маю.

Греміо.

Ну, панну він завоював спокійно.
Тепер про вашу меншу доню, пане.
Прийшов той день, що ми давно ждали.
Я ваш сусід і первий залицяльник.

Траніо.

Я не сусід, та більш її кохаю,
Ніж вимовити і сказати можна.

Греміо.

Молодьку, ти не так, як я, кохавш.

Траніо.

Сивобородьку, ти — мов сніг холодний.

Греміо.

А ти легкий мов шум. Геть звідсі, блазню!
Геть, пупянку! Годув тільки спіле.

Траніо.

Та молоде дівочькі очи надить.

Баптиста.

Спокійте ся, панове, не змагайтесь.
Ділами треба виграти сю справу.
Хто з вас вдовизну більшу їй запевнить,
Той Бянчину любов собі одержить.
Сіньоре Греміо, кажіть ви первий.

Греміо.

Ви знаєте мій дім, як він обмислен
Сріблом і золотом про всяку потребу.

Є в чім помити їй гарненькі ручки.
Занавісі всі з тирської тканини;
Скарбівеньки в слонову кість оправні;
З савтою, блаватом, оксамитом
Ховальниці пахущі кипарисні.
Тонких полотен, килимів коштовних,
Турецьких подушок під жемчугами,
Венецьких коронок золототканних
І посуду домового без ліку.
На хуторі-ж самих коров до сотні,
Та сто двадцять волів стоїть на стійлі,
А дрібязку пасеть ся в полі безліч.
Що я в літах, таїть сього не буду.
Умру — усе, що маю, їй покину,
Аби була за живота могого.

Т р а н і о.

Отсе-ж „аби“ саме найкраще в тебе. —
А я, добродію, в отця одинчик.
Коли за мене виїде ваша Бянка,
Зоставлю їй таких домів чотири
В багатій Пізі, як той дім, що має
У Падуї старий зальотник Бяччин.
Опріч того дві тисячі дукатів
Щорічного доходу із маєтків. —
Що? мовчите, сіньоре, проти мене?

Г р е м і о.

Дві тисячі дукатів ренти річно!
Уся й земля моя не стоїть стілько.
Та в мене в на морі ще аргоза; ¹⁹⁾
Тепер стоїть на якорі в Марселі. —
А що? і ви замовкли проти мене?

Т р а н і о.

В мого отця три ладовні аргози,
Та дві гальяси, та галер дванацять.
Здасть ся, вдвоє забезпечить Бянку
Проти того, що ви нам налічили?

Гремію.

Я предложив усе що маю Бянци,
І більш того, що маю, не 'біцяю. —
Коли мене ви любите, оддайте
Ї мені, а їй мов все буде.

Транію.

Моя вона, і нічия на сьвітї.
Ви прирекли, і Гремію не встояв.

Баптиста.

Так, правда, правда, перевага ваша.
Аби отець ваш дав за вас поруку,
То так і будь. А без того звиняйте,
Як ви вмерете, де Бянчина вдовизна?

Транію.

Се причіпка одна. Отець бо в мене
Уже старий, я-ж молодий.

Гремію.

Старі

І молоді однаково вмірають.

Баптиста.

Так от-же як, панове. У неділю,
Ви знаєте, весілля Катерини.
А Бянка вийде заміж через тиждень
За Транію, коли порука буде,
А вї, тоді за Гремія сіньора.
Тепер спасибі вам обом. Прощайте! (Виходять).

Гремію.

Прощайте, добрий мій сусіде. —
Я не боюсь тебе, козаче вітрогоне.
Отець твій був би дурень необачний,
Колиб оддав тобі усе, що має,
А підтоптавшись лачив ся до тебе.
Нї, хлопче, не така стара лисиця,
Щоб надитись на добрість молодюї. (Виходить).

Т р а н і о.

Щоб чорт узяв тебе, корява шкуро!
А добре козиряв я перед ними!
Я панови хотів зробити як лучче.
І що-ж? Коли я став ся лже Люценцем,
То можна быть мені і лже Вінченцем.
Сини усюди від отців походять,
У нас отець народить ся від сина.
Нехай нове побачять люде диво, —
Аби націлившись не стрілить криво. (Виходить).

А К Т Т Р Е Й Т Ї Й.

Сцена перва.

Сьвітлиця в Баптистинім домі.

Ввiходять Люченціо, Гортензіо і Бянка.

Люченціо.

Музико, стій; ти вельми вже зазнав ся.
Хиба, добродію, про те байдуже,
Як старша прийняла тебе панянка?

Гортензіо.

Се ти забув, педанте пустословний,
Небесної гармонії патронку.
Геть, дай мені передню чергу пасти.
Як упливе година на музиці,
Тобі покину другу на читання.

Люченціо.

Ослине вухо, ти й сього не знаєш,
Про що музика між людьми постала.
Про те вона, щоб людям після праці
Притомлений розсудок осьвіжати.
Геть, дай мені з філзофів читати.
Ще буде час тобі своє бряжчати.

Гортензіо.

І я терплю таке від заволоки!

Бянка.

Панове, годї вам. Се річ не ваша.
Як схочу я, так і учитись буду.
Се не школяр вам, що дубця боїть ся.
Ви про свої години не змагайтесь.
Сїдайте тут! Беріте ся за арфу,
Попробуйте, чи не ослабли струни.
Заким її настроїте гарненько,
Ми скінчимо читанне наукове.

Гортензіо.

Чи кинете-ж читати, як настрою? (Відходить).

Люченціо.

Хоть і не жди, настроюй тай настроюй.

Бянка.

На чім же ми читанне перервали?

Люченціо.

Ось на чому, сіноро:

Нас *ibat Simois*; *hic est Sigeia tellus*;
*Hic steterat Priami regia celsa senis.*²⁰⁾

Бянка.

А перекладайте-ж!

Люченціо. Нас *ibat*, як я казав вам перше, — *Simois*, я Люченціо, — *hic est*, син Виченція — *Sigeia tellus*, перевдягнений так, щоб лицятись до вас; — *Hic steterat*, а той Люченціо, що сватаєть ся, *Priami*, слуга мій Травю, — *regia*, що заступив мое місце, — *celsa senis* — щоб лучче обманити старого Пантальона.²¹⁾

Гортензіо.

Сіноро, я уже настроїв арфу.

Бянка.

А ну-те-ж! (Гортензіо грає).

Фі! верх слабкий!

Люченціо.

Поплюй у дірочку, та ще настроюй.

Бянка. А дайте-ж, чи я зумію перекласти. Нас *ibat Simois*, я вас не знаю, — *hic est Sigeia tellus*, я не йму вам віри; — *Hic steterat Priami*, остерігайтесь, щоб не почув нас, — *regia*, не вельми сподівайтесь, — *celsa senis*, не відчаюйтесь.

Гортензіо.

Тепер уже настроїв.

Люченціо.

Опріч низу.

Гортензіо.

Низ не різнить, різнить низьке ледащо. — Як розгорівсь педант наш, як зосьміливсь! Та се-ж ледащо лащить ся до панни! Стій, книжний шашелю, ось я підгледжу!

Бянка.

Колись пійму, тепер не йму ще віри.

Люченціо.

Ні не сумнітесь. Еацид був певно Аякс, що звали так його по предку.²²⁾

Бянка.

Учителю я мушу няти віри,
А то я ще сумнілась би в цій речі.
Ну, годі. А тепер із Ліцієм.
Ви в тім, мої панове, не здивуйте,
Що я бааїкаю багацько з вами.

Гортензіо (до Люченція).

Ідїть собі! бо се моя година.

Я на три голоси не вчу музики.

Люченціо.

Ви так формальні? Ні, я тут загаюсь.
Чи так мені здасть ся, чи мо' й справді
Музика сей — закоханий пройдисвіт!

Гортензіо.

Сіноро, перш ніж візьметесь за арфу,
Щоб вивчитись мого кальчикування,

Зачну я з рудіменту грання.
Щоб вивчити вас іаами найскорійше,
І найлюбійш для вас і лучче,
Нїж їнший хто учив вас, — нащо мука?
На цїм листку і вся моя наука.

Бянка.

Я вже давно всі іаами перевчила.

Гортензіо.

Та іаам Гортензіівих не читали.

Бянка (читає).

„Gamut, я ірунт усякого ладу.

A-ге, щоб виявлять Гортензіа любов.

B-mi, возьми його за пана, Бяно.

E-fant, тебе він любить більше жизні.

De-sol-ге, ключ, дві ноті тільки в мене:

E-la-mi, змилуйсь, бо умру без тебе.“²³)

Так се в вас gamut? Нї, не до вподоби.

Стара система лучча. Не люблю я

Правдивого міняти на химеру. (Входить слуга).

Слуга.

Прохав вас панотець ваш, ясна панно,

Зоставити книжки та помагати

Світлицю вашої сетри вбирати:

Ви знаєте, що завтра вже весїлля.

Бянка.

Прощайте, любіі панове! Мушу.

(Виходять Бянка і слуга).

Люченціо.

Не маю й я чого тут довше длатись. (Виходить).

Гортензіо.

А я, так маю. Сей педант здаєть ся
Мені якимсь немов коханком справді. —

Коли-ж ти, Бяно, знизилась до того,

Що кидаєш на кожного очима,

Нехай бере тебе, небого, кожен.

Гортензіо собі подружжє знайде. (Виходить).

Сцена друга.

Тамже. Перед Баптистиним домою.

Входять Баптиста, Іремію, Транію, Катерина, Бянка та прибічники.

Баптиста.

Отсе-ж прийшов і речинець, що певно
Ми призначили до весілля Катерині,
А зять закривсь плечима і очима.
Що скажуть люде? як вони заплешуть
Про жениха, що ждуть-пождуть — не має!
А тут і піп стоїть готовий зовсім.
А тут Люченціо... який нам сором!

Катерина.

Не вам, мені, одній мені нещасній!
Ви змусили мене оддати руку
Якомусь химороді, лобураці,
Що свататись спішить, мов дурень з печи,
Та гаєть ся прибути до вінчання.
Чи не казала-ж я, що він планетний?
Що сей паливода з людей глумить ся,
Аби його кумедним прославляли?
Лицяєть ся до тисячі, ззиває
Гостей на бенкет, розсилав листи,
А сам по вік не думав женитись.
Тепер про бідну Катерину люде
Казатимуть: „Отсе та божевільна
Петручиха, що й досі визирає,
Коли жених вінчати ся прибуде“.

Транію.

Спокійтесь, добра панно Катерино,
І ви, Баптисто. Я готов клясти ся:
Петручію безчестя вам не зробить.
Щоб там ні вшкочило йому в дорозі, —
Хоть він собі й жорсткий, та не безумний;
Хоть він собі й чудний, та не безпутний.

Катерина.

О, лучче-б я не бачила юрода!

(Виходить плачучи; за нею Бянка й інші).

Баптиста.

Тепер ти, дочко, плачеш не в капризу:

Обида ся була-б тяжка й сьвятому,

А надто дівчинї такій сердитїй.

Віходить Бйонделльо.

Бйонделльо. Пане, пане, стара новина, та ще така, що зроду ви й не чули.

Баптиста. Новина, та й стара. Щож там таке?

Бйонделльо. Хиба-ж се не се новина, що приїхав Петручіо?

Баптиста. Приїхав?

Бйонделльо. Ні, добродію.

Баптиста. Так якже?

Бйонделльо. Іде.

Баптиста. Коли-ж він буде тут?

Бйонделльо. Як стоятїме, де я стою, і побачить вас тутеньки.

Транїо. Та говори-ж, яка-ж там диво-вижа?

Бйонделльо. Отсе-ж Петручіо прибув у новому брилї і в старому жупанї. Штани старі, три рази перелицьовані. Чоботи мов свїчкові кошики; один з пряжкою, другий з поворозкою. Старий ржавий меч із міського арсеналу, з розбитою ручкою, без піхви і без дужки; обидва ременї порвані. На конї хляпав старе поточене сідло з розпарованими стременими. Сам кїнь сапатий; спина облїзла, мов у пацюка; мучать його насоси; увесь у коростї; шкура постврана; на колїнках спат. Заражений коняка жовтухою, окритий невигойною завушницею; крутить ся від бішениці;

усюди позаходились хробаки. Спина переломлена, лопатки позвихувані; ноги зовсім розбиті. Вудила з одним тільки поводом, а обротъ із овечої шкіри. Що її натягувано, щоб не мотикалась патика, то вона часто рвалась і повязувана вузликами. Поируга пошматована на шість шматків, а нахвостень із дамського сідла. На ньому дві початкові літери якоїсь кралі, гарно вицьвяховані, а подекуди доповнені мотузковою прошивкою.

Баптиста. Хто-ж їде з ним?

Бйодлльо. О, добродію, його слуга у такому точнісінько варяді, як і коняка, у нитяній панчосі на одній нозі і в портянці на другій; підвязка одна червона, а друга синя, а на дравій шапці замість пера пришпилено книжечку про сорок любовних химер.²⁴⁾ Чудовище, справдешне чудовище по варяду, не схоже ні на християнського пахолка, ні на панського лакея.

Траніо.

Яксь фантазия чудна, химерна
Під сим перевдягом таїть ся в нього.

Баптиста.

Я рад, що він як небудь та прибуде.

Бйонделльо. Ні, добродію, він не прибуде.

Баптиста. Хвба-ж ти не сказав, що прибуде?

Бйонде'лльо. Хто? Петручіо прибуде?

Баптиста. А вже-ж Петручіо.

Бйонделльо. Ні, добродію, я сказав, що його кінь із ним на спині прибуде.

Баптиста. Та се все одно.

Бйонделльо. О, ні! клянусь сьвятим Яковом на цілу денежку, що кінь із чоловіком не один, та й не в двох.

Виходять Петручіо і Іруміо.

Петручіо.

А де-ж весільні гості? Хто тут дома?

Баптиста.

Вітаю вас, добродію.

Петручіо.

Та я то

Прибув вітати ся не вельми рано.

Баптиста.

Аби здоров.

Траніо.

А я-б хотів, щоб трохи,
Хоч грошки лучче на весілле вбрав ся.

Петручіо.

То лучча річ, що їхать поспішав ся. —

А де-ж се Катя? де моя кохана?

Що панотець? чи здужав? Панове,

Чогось ви мов смутні. Скажіть, чого се

На мене дивитесь, мов на статую,

Мов на комету, мов на чудо-юдо?

Баптиста.

Добродію, се-ж день у вас весільний.

Попереду ми вельми сумували,

Що вас не буде, а тепер сумуем,

Що прибули до нас так чудно вбравшись.

Фі! скиньте ра́ме се: воно вас шпетить

І торжество поважне зневажає.

Траніо.

Та розкажіть, яка там пильна справа

Вас до жони так довго не пускала,

Аж покіль зовсім перелицювала?

Петручіо.

Казати довго; слухати все нудно;

Нудна се річ, для слуха не весла.

Доволі з вас, що я додержав слова,

Хоть може що й переборщив аж надто.

Ну, та колись розкажу перед вами
Те, що тепер здасть ся вам кумедним.
Де-ж Катя? Я давно її не бачу.
Не рано вже, пора нам шлюбувати.

Транїо.

Нехай вона у ризю вас не бачить.
Я дам свою одежу вам надїти.

Петручіо.

Ні, ні, я так до неї завитаю.

Баптиста.

Та певно-ж так не пійдете вінчатись?

Петручіо.

Чом ні? Шкода про се нам розмовляти.

Хиба вона іде за шати заміж?

Коли-б усе, що через неї втрачу,

Я міг вернути, як шати ми міняєм!

Для нас обох було-б се вельми добре.

Та що за дурень я, щоб тут балакати,

А молода мене жде не дождеть ся,

Щоб привітатись та поцілуватись!

(Виходять Петручіо, Ірумїо і Бйонделльо.)

Транїо.

Не дурно він так чудно нарядив ся!

А все ж попробуємо вговорити,

Одежею народу не сьмішити.

Баптиста.

Пійду та подивлюсь, що з сього буде. (Виход.).

Транїо.

Добродїю, вам до любови зреба

Додати згоду батька, а для сього,

Як я вже вашій милости доносив,

Знайшов я чоловіка, — нам байдуже,

Хто він: се річ у нас остання,

Аби він був Вінченціо із Пізи

І дав за вас у Падую заруку

Ще більших сум, ніж я їм наторочив.

Сим робом справдите свою надію,
І люба Бянка вийде заміж чесно.

Люченціо.

Коли б товариш мій, мій другий вчитель
Так Бянку не сочив зблизенька пильно,
Було-б, здасть ся, лучче потай миру.
Як станеть ся, нехай кричать як хочуть:
Що я піймав, того вже не верну їм.

Траніо.

Ми зробимо се діло поволеньки,
Чигаючи на дорогу здобич.
Переженім Гремка сивобородька,
І Мінолю, доглядника сліпого,
І Ліція, невдатного музику,
Задля Люченція, ясного пана.

(Вертаєть ся Греміо).

Се ви вже з церкви, Греміо?

Греміо.

Із церкви, так мов той школяр із школи.

Траніо.

А молодий та молода вернулись?

Греміо.

Він молодий? Се з пекла лисий дідько.

Попалась бідна дівчина в лапети!

Траніо.

Чи справді? гірші, ніж вона сама ще?

Греміо.

Я вам кажу, що се сам чорт пекельний.

Траніо.

Коли він чорт, дак от йому й чортиця.

Греміо.

Вона ягнятко перед ним, голубка.

Ось слухайте, що там було, мій пане!

Як піп спитав у жениха звичайно:

„Чи ви вінчаєтесь по добрій волі?“ —

„А вже-ж!“ ревнув, і так почав гукати,

Що у попа із рук упала книжка.
Бідаха нахилився її підняти,
А сей його так стусонув коліном,
Що книжка й піп, і піп і книжка котом!
„Тепер“, гукне, „беріте їх, хто хоче“.

Траніо.

Ну, піп устав, і що-ж тогді небога?

Іреміо.

Уся тремтить: бо він кричить, тупоче,
Мов піп його обаламутить хоче.

Як же звінчав, ревне: „Вина давайте!

Віват!“ мов після бурі серед моря.

А випивши мускату, плюсь дякові

У бороду: „Бо в тебе, даче“, каже

„Ріденька борода, до чарки ласа.

Просила в мене: Дай хоч крапельину!“

А далі вхопив молоду за шию,

І так її поцілував у губи,

Що аж по церкві розляглось луною.

Я втік боржій соромлячись до дому,

І знаю, що за мною йде весілля.

Такого ще ніхто не чув, не бачив.

Ось, ось уже чутяб й музики грають! (Музики).

Виходять Петручіо, Катерина, Бянка, Баптиста, Гортензіо,

Іреміо і гості.

Петручіо.

Панове й гості, дякую за працю.

У вас є думка вкупі пообідать,

І знаю, тут готовили ся бучно;

Та мушу я до дому поспішати,

Що ніколи вступити і до хати.

Баптиста.

Як! щоб сю ніч та бути у дорозі?

Петручіо.

Ще до ночі ми вирушити мусям.

Колиб ви знали, як се вельми треба,

Самі-б мене просили від'їжджати. —
Шановні гості, дякую усім вам,
Що подивились, як я одружив ся
З найтихшою, найкращою жоною.
Обідайте з отцем, сновняйте кубки
За нас обох, а нам пора рупати.
Прощайте всі.

Т р а н і о.

Зостаньтесь пообідать.

П е т р у ч і о.

Річ не можлива.

Г р е м і о.

Ні бо вже, зостаньтесь!

П е т р у ч і о.

Спасибі вам.

К а т е р и н а.

Так ви зостаєте ся?

П е т р у ч і о.

Спасибі, що мене зостатись просять,
Та не зостанусь, хоч би й як просили.

К а т е р и н а.

Коли ви любите мене, зостаньтесь.

П е т р у ч і о.

Гей, коні, Грумю!

Г р у м і о.

Готові, пане.

Овес поїв давно вже ваші коні.

К а т е р и н а.

Ну, добре,

Робіть що знаєте; я не поїду,

Зістанусь тут, докіль сама захочу.

Вам двері настїж, ми вас не впиняєм.

Пошвендяйте, поки в чоботях ноги,

А я — менї нема охоти їхать.

Не жду собі добра од вас до віку,

Коли почин такий зробили гарний.

Приборкана Гоструха.

Петручіо.

Не сердь ся, Катю! Годї бо, спокій ся!

Катерина.

Я буду сердитись! Що ти задумав?
Спокійтесь, тату, — він мене не кине.

Греміо.

Добродію, вже трохи подасть ся.

Катерина.

Панове, просимо вас на весілля.
Дурна, я бачу, та жона у мужа,
Що опором стоять не зумів.

Петручіо.

Нехай вони собі пирують, Катю.
Воліте, гості, волю молодой,
Справляйте в честь її весілля бучно;
За чистев, правдиве дівування
Вином сповняйте кубки золотії,
Викрикуйте вівати, мов скажені,
Або ідіть завісьте ся з досади.
Ти-ж, добра Катю, ідеш із мною.
Не суптесь так, не сердьтесь, не бурчіте;
Мого добра я хочу бути паном.
Вона мов добро, худоба, хата,
Моя комора, скриня, господарство,
Моя земля, кінь, віл, корова і ослиця.
От як стоїть, уся моя до нитки.
Попробуй хто торкнути ся до неї!
Найсьмільшому із вас утру я носа,
Щоб знав, як заступать мені дорогу. —
Гей, Греміо, виймай! Кругом гультайство...
Коли ти муж, то заступись за паню!
Не бійсь, вони тебе не займуть, Катю!
Я заслоно тебе од мільона.

(Виходять Петручіо, Катерина і Греміо).

Баптиста.

Нехай, нехай тихенька пара їде!

Гремію.

Коли-б ще трохи, я-б умер од сьміху.

Транію.

Між усіма дурними весіллями

Такого ще не видано ніколи.

Люченцію.

Що про свою ви скажете сестрицю?

Бянка.

Дурна пішла, дурного і зустріла.

Гремію.

Петручію над Катею став катом.

Баптиста.

Сусіди й друзі, просим до сьвітлиці.

Хоча нема тут молодої пари,

Та буде чим гостей пошанувати.

Люченцію, ви місце женихове,

А сестрине ти займеш, люба Бянка.

Транію.

Попробуйте, що значить наречена.

Баптиста.

І проба вдасть ся, я так сподіваюсь. (Виходять).

АКТ ЧЕТВЕРТИЙ.

Сцена перва.

Сьвітлиця в Петручівім хуторі.

Виходить Ірумю.

Ірумю. Нехай їм біс, усїм заїждженим конякам, усїм навїженим панам. усїм лихим шляхам! Чи був коли чоловік такий побитий? Чи був коли чоловік, щоб так забейкавсь у грязь? Чи був чоловік такий утомлений? Послано мене розложити багатте, а вони приїдуть слїдом грїтись. Коли-б я не був такий малий горщик, що швидко нагрїваєть ся, у мене губи попримерзали б до зубів, язик до піднебіння, серце до ребер, перш ніж добув би огню, щоб одтаяти. Та дувши на вогонь, я й сам нагрїюсь. Бо по сїй хлющі більший чоловік як раз нажив би нежит. Гей! агонь! Куртісе!

Виходять Куртіс.

Куртіс. Хто се кричить такою холоднечю?

Ірумю. Кусень леду. Коли не ймеш віри, можеш ковзатись по менї однаково з пліч до

пят, як і з голови до шиї. Огню, добрий Куртісе!

Куртіс Се прибув пан із своєю жовою, Грумію?

Грум'ю. О, так, Куртісе, так. Тим же то й огню, огню! Не поливай його водою.

Куртіс. Чи справді вона така палка та гостра, як про неї говорять?

Грум'ю. Була, добрий Куртісе, перед сим морозом. Та зима, бачиш, присмирює чоловіка, жінчину й скотину. То вона присмирля мого старого пана і мою нову паню і мене самого, товаришу Куртісе.

Куртіс. Іди собі, трьохвершковий дурню! Я не скотина.

Грум'ю. Я трьохвершковий? І в твоїх рогах буде локоть, а я хоч такий завдовжки. Та чи ти розложиш огню, чи мені пожалітись на тебе нашій пані? То її рука (а вона вже ось-ось, подать рукою) скоро задасть тобі холодного перцю за твої лівощі в горячому дїлі.

Куртіс. Скажи, будь ласко, добрий Грумію, як там на сьвітї?

Грум'ю. На сьвітї холодно, Куртісе, у кожному реместві опріч твого. Справляй свою справу, та й май свою страву. Бо пан із панією замерали трохи не на смерть.

Куртіс. Ось тобі багатте готове. Тепер, добрий Грумію, новинки?

Грум'ю. Ге (співає) „Грицю, Грицю, до телят!“ Новинок скілько хоч.

Куртіс. Та годі! що в тебе за вивертки?

Грум'ю. Тим-то й давай огню: бо я верчусь од холоду. Де кухар? Чи вечеря готова? чи в покоях поприбирано, шуваром потрушено,

павутинне позмітано? чи слуги в новій ліберії і білих панчохах? чи кожен старший у весільній одежі? чи кришталі повиставляли? чи все в порядку?

Куртіс. Усе готове. Кажі вже про новинки.

Ґруміо. Перш усього знай, що мій кінь вибивсь із сил, мій пан і пані повискакували...

Куртіс. Як?

Ґруміо. Із сідел у грязюку, і тут ціла історія.

Куртіс. Розкажи-ж, добрий Ґруміо.

Ґруміо. Настав ухо!

Куртіс. Ось.

Ґруміо. На! (Вдаривши по уху).

Куртіс. Сю повість я чувствую, а не чую.

Ґруміо. Там і звуть її чувствительна повість. Сей ляпас тільки штовхнув тебе в ухо, щоб слухав. Тепер я починаю. *Imprimis*, ми спускались із препоганої гори. Пан сидів із заду в панії...

Куртіс. У двох на одному коні?

Ґруміо. А тобі що до того?

Куртіс. Та як же? один кінь.

Ґруміо. Оповідай же ти сам історію! А коли-б не перебив, ти почув би, як її коняка впав, а вона під коняку; ти почув би, яка там багнюка; як вона вся обмокла; як він покинув її під конем; як духопелив мене за те, що кінь спіткнув ся; як вона бралась по грязюці, щоб мене визволити від нього; як він лаяв ся; як вона благала, вона, що не благала ще нікого; як я репетував; як повиривались коні; як у неї порвав ся повід; як я згубив нахвостня, і багацько іншого, до-

стойного памяти, що тепер забудеть ся, мов би помре, а ти вернеш ся в землю не порозумівши.

Куртіс. По сьому оповіданню він ще більший каверзник, ніж вона.

Груміо. Еге-ж. Се ти найсліпійші між вами побачите, як він приїде до дому. Та що про се балакати? Клич Натана, Йосипа, Микола, Пилипа, Вальтера, Харлампія і всіх інших. Нехай гарненько попригладжують голови, почистять свої блакитні жупанки, а підв'язки щоб не були в них аби-як попідв'язувані. Нехай лівою ногою роблять реверанс, та щоб не доторкались і волосинки в кінсьькому хвості мойого пана, докіль не поцілюють собі рук. Чи всі вони готові?

Куртіс. Усі.

Груміо. Поклич же їх.

Куртіс. Гей ви, чи чуєте? Виходіть на зустріч нашому панови! Додайте поваги нашій пані!

Груміо. Е, вона поважна і без того.

Куртіс. Хто ж сього не знає?

Груміо. Здаєть ся, ти: бо кличеш компанію, щоб додала їй поваги.

Куртіс. Я кличу їх, щоб додали їй кредиту.

Груміо. Та-ж вона не приїхала до них позичати.

Виходять кількоро слуг.

Натан. Здоров був з дороги, Груміо!

Пилип. Як можеш, Груміо?

Йосип. Ге, Груміо?

Микола. Товаришу Груміо...

Натан. А що, старий приятелю?

Груміо. Здорові! — А ти як можеш? —

А ти? — Товаришу, ти... Годі-ж уже здороватись. А що, мов'ясне товариство? чи все прибране?

Натан. Усе готове. А чи далеко наш пан?

Грум'ю. Близесенько. Уже може злізає з коня... Головонько-ж моя куряча! цитьте!.. Чую голос пана...

Ввійходять Петручію і Катерина.

Петручію.

А де вони, драби ледачі? Як се!
Ні одного й коло воріт не має,
Щоб хоч коня прийняти?... Де Натанко?
Де-ж Вальтер, Харлампій, Грицько, Пилип?

Усі слуги.

Ось ми, добродію! ось ми!

Петручію.

Ось ми добродію? ось ми? ось-ось де?
Ах ви ледачі лобурі, нечоси!
Ні послуги, ні уваги, ні привіту?
Де той чухно, що я послав звістити?

Грум'ю.

Ось, пане, і такий дурний чухно, як був.

Петручію.

Ах ти хамло, паскудо, ти здохляку!
Ти-ж мусів нас у парку зустрічати
І привести отсих падлюк назустріч.

Грум'ю.

В Натана одіж не була дошита;
Гаврилові патинки розпоролась;
Петру бриля не вичорнили димом;
У Вальтера варжавів меч у піхві.
Були готові тільки Ральф з Одамом,
Та ще Грицько, а ті всі обносились.
Та ось вони, які не є, явилились
Стрічати вас, добродію ласкавий.

Петручіо.

Вечеряти давайте нам, падлюки!

(Виходять деякі слуги.)

(Співає) „Ой жаль, жаль і на серці печаль,

Ой що я молод оженив ся“!

Сідай же, любя Катю! В добрий час!

Уф! уф! уф! уф! (Вертають ся слуги з вечерою).

Ну, ну, боржій! Розвесели ся, Катю. —

Гей чоботи, паскудо! чоботи!..

(Співає) „Ой ви, молодощі, ой ви одрадощі!

На серденьку своя воля“...²⁵)

Геть, падло! ще одірвеш ногу!..

Ось, на-ж тобі! здіймеш другого лучче. (Бє слугу.)

Розвеселись бо, Катю. Гей, умитись!

Ввіходить слуга з водою.

А де мій хорт Троїл? Геть з відсі! зараз!

Поклич сюди кузена Фердинанда! (Виход. слуга.)

Сього ти поділувш хлопця, Катю. —

Де туфлі? Чи дадугь мені умитись? —

(Подають умивання.)

Умий ся, Катю; будь весела дома. —

(Слуга пускає з рук умивальницю.)

Впустив! Ах ти мазепо, с... сину! (Бє слугу)

К а т е р и н а.

Будь ласко, годі! се вина невільна.

Петручіо.

Ти бидло, тумане, осляче вухо! —

Сідаймо, Катю! Знаю, ти голодна.

Чи ти, чи я читатиму молитву? —

Що се? баранина?

Первий слуга.

Так.

Петручіо.

Хто приніс?

Первий слуга.

Се я.

Петручіо.

Згоріла! та і все згоріло!

Ах, ви собаки! Де-ж те стерво кухар?
Геть к бісу талірки, склянки, весь посуд!
(Скидає зо стола до долу.)

Дурні опудала, раби нікчемні!..
Ще й муркаєш? ось я задам вам перцю!

Катерина.

Будь ласко, любий мужу, не гніви ся!
Печеня добра, шкода викидати.

Петручіо.

Ах, Катю! я тобі кажу, згоріла!
Мені таке заказано вживати:
Я від горілого роблюсь сердитим.
Обом нам лучче постити сьогодні.
Обов ми сердиті повдавались:
Недобре їсти нам горіле мясо.
Спокій ся; завтра зроблять як найлучче.
Ходім, я проведу тебе у спальню.

Виходять Петручіо, Катерина і Куртіс.

Натая.

Петро, чи ти видав таке на сьвітї?

Петро.

Він бє її ї-ж гумором власним.
Вертаєть ся Куртіс.

Грумїо.

Де він?

Куртіс.

У спальні в неї,

Читає проповідь про воздержанне,
Клене та лаєть ся, що бідна панї
Не знає, як стояти, глянути, озватись.
Сидить, мов би розбуркана зо сну.
Геть, геть! бо йде сюди. (Виходять.)

Вертаєть ся Петручіо,

Тяк, я почав премудро царюванне,
І докінчать надїю маю в Бозї.

Плохенький став од голоду мій сокіл.
Докіль не вивчить ся, не буде їсти,
І не зирне шупліка на принаду.
Ще-ж іншим робом вчитиму голодну,
Щоб пана слухала, як він її покличе.
Не дам їй спати, мов тому рарогу,
Що рветь ся, беть ся, слухати не хоче.
Не їла ще й не їстиме сьогодні;
Не спала ніч, не спатиме і другу.
Так як вечеря, буде в мене й ліжко
Жорстке, мульке, нечисте, невпідне.
Розкидаю всі подушки, перини,
Сюди одїгало, туди простирі.
І все для того, щоб їй показати,
Як жадаю її і поважаю.
Кінець кінців, не спатиме всю нічку;
А закуняє — я зачну гукати
Та лаятись та гримати на слуги.
Так з доброти жінок смирати мусим.
Хто на капризних знає луччий спосіб,
Нехай обявить: се спасенне діло. (Виходить.)

Сцена друга.

Падуа. Перед Баптистиним домом.

Віходять Транїо і Гортензіо.

Транїо.

Чи-ж то можливе, Ліцію, мій друже,
Щоб це сіньора Бянка помишляла
Про когось іншого опріч Люченція?
Вона-ж мені дала заруку певну.

Гортензіо.

Добродію, щоб ви впевнились лучче,
Ставаймо тут, послухаймо науки.

Виходять Бянка та Люченціо.

Люченціо.

Сіноро, чи з ужитком ви читали?

Бянка.

А ви учителю, про що читали?

Люченціо.

Читав про те, в чім сам вам признаю ся,

Читав я про науку закохання.

Бянка.

Колиб ви стали майстром в тій науці!

Люченціо.

А ви щоб стали панї мого серця! (Відходять)

Гортензіо.

Сї далєбі женуть аж надто швидко.

А ви клялись, що більш усїх на сьвітї

Люченція кохав вапа Бянка.

Транїо.

О любоці невірні! о жіноцтво!...

Ну, Ліціо, се дивна річ на сьвітї.

Гортензіо.

Не помиляйтесь більше, мій сіноро:

Я вже не Ліціо і не музика.

Нї, я таким перевдягом гордую,

Я, що родившись, живши дворянином,

Зробив собі богиню з поторочі.

Сіноро, я Гортензіо, от хто я!

Транїо.

Сінор Гортензіо? Чував я часто

Про вашу щирую любов до Бянки,

І як я сьвідком був її пустоти,

Зрікаюсь разом з вами, поки віку,

І Бянки і її любови.

Гортензіо.

Дивись, як обіймають ся, воркують!

Сінор Люченціо, даю вам руку

І гвердо вам кажу: покину ницу,

Вона не стоїть того милування,
Яким я окружав її аж досі.

Траніо.

І я даю вам клятву не женитись
Із нею, хоч би вже й сама просила.
Цур їй! Дивись, як лащить ся до нього!

Гортензіо.

Колиб за се усі її зрекли ся!
А я, щоб лучче здержати присягу,
Женюсь отсе з багатою вдовою.
Поки за гордою вергухою я гнав ся,
Вона мене любила щирим серцем.
Тепер, сіньор Люченціо, прощайте.
Од нині я любитиму не очі,
А добрість серця в жінчині найбільше.
Оттак то я надумавсь і наваживсь.
Нехай їй цур, покину службу в неї.
(Виходить Гортензіо. Люченціо та Бянка зближають ся).

Траніо.

Сіньора Бянка, небо посилав
Вам благодать в коханні благодатнім.
Еге, підгледіли ми вас, голубко,
І вас з Гортензієм зреклись обидва.

Бянка.

Шуткуєте. Обидва ви зрекли ся?

Траніо.

Обидва.

Люченціо.

Ну, од Ліція одбились.

Траніо.

Тепер він полюбив вдову багату,
І змовини й весілля будуть разом.

Бянка.

Нехай йому пошле Господь утіху!

Траніо.

І він її присмирить.

Бянка.

Так він каже?

Траніо.

Ну, він учив ся у присмирній школі.

Бянка.

В присмирній школі? Чи така-ж в школа?

Траніо.

О, є! Учителем там наш Петруціо.
Він учить, як жінок буйних смирати,
Перекірні їм язвкн гнуздати.

Виходять Бйонделльо бігом.

Бйонделльо.

Ой пане, пане! ждав я, сподівав ся,
Та вже й жданне згубив, аж ось побачив:
Спускаєть ся з гори поважний старець.
Сей діло зробіть.

Траніо.

Хто-ж він єсть, Бйонделльо?

Бйонделльо.

Чи меркатант, чи може і педант він,
Не знаю що, а тільки вся одежа,
Хода, повага, все отецьке в нього.

Траніо.

Так на що-ж нам його хода й повага?

Бйонделльо.

На те, що може він всьому повірить,
Що я йому про нас торочить буду,
Та зробіть ся Вінченцієм стареньким,
І дасть Баптисті Мінолі заруку,
Мов справді він купець багатий з Пізи.
Ідте з відсіля; я сам зістанусь.

(Виходять Люченціо і Бинка.)

Виходить Педант.

Педант.

Добрийдень, пане!

Траніо.

Й вам добрийдень, пане!
Далеко Бог несе? чи не до нас ви?

Педант.

Сюди до вас, на тиждень, на два тижні,
А там і дальш, аж до самого Риму
Та до Тріполі, як Господь pomoже.

Траніо.

А звідкіля ви?

Педант.

З Мантуї самої.

Траніо.

Із Мантуї? Храни вас милий Боже!
І в Падуу прийшли ви не боявшись?

Педант.

Боятись? А кого-ж мені боятись?

Траніо.

Хто прийде з Мантуї, всіх смерть стрічає.
Хиба не знаєте про се? не чули?
Венеція ваші кораблі забрала,
І дож посердившись із вашим дуком
Звелів захоплювати всюди ваших.
Се дивна річ. Колиб прийшли ви ранше,
Ви чулиб, як універсал читали,

Педант.

Ой пане! се-ж нещастя! бо у мене
Є квіти тут від одного банкира
З Фльоренції, щоб гроші відси взяти.

Траніо.

Так от, добродію, щоб вам в пригоді стати,
Зроблю таке і ось що вам пораджу:
Скажіте тільки, чи були ви в Пізі?

Педант.

У Піаї часто я бував, мій пане.
Вона поважними мужами славна.

Транїо.

Чи знаєте Вінченція між ними?

Педант.

Не знаю, а чував про нього часто:
Бо се купець неказано багатий.

Транїо.

Се мій отець, добродію, і дивно
Лицем і мовою на вас похожий.

Бйонделльо.

Як яблуко на устрицю, не менше!

Транїо.

Щоб забезпечити вас од нещастя,
Я рада нього ось що вам придумав.
Се не посліднє щастє вам од Бога,
Що ви так на Вінченція похожі.
Возьміте весь кредит його на себе,
Та й оселяйте ся в господі в мене.
Глядіть же, добре грайте вашу ролю.
Вповаю, що мене ви зрозуміли.
Зістанетесь у Падуї безпечно,
Аж докіль скінчите свої всі справи.
Коли се ввічливість, прийміть її од мене.

Педант.

О, я прийму, добродію, і вічно
Вважатиму вас за свого патрона!

Транїо.

Ходімо ж та зробімо добре діло.
А ідучи, я розкажу вам дещо.
Отця мого що-дня тут визирають,
Щоб заручивсь за вдовину частину:
Бо я тут висватав дочку в Баптисти.
Я вас наставляю, що і як робити.
Ходім, я зодягну вас так, як личить. (Виходять.)

Сцена третя.

Сьвітлиця в Петручівім домі.

Виходять Катерина і Груміо.

Груміо.

Нї, нї, їй Богу! страшно, я не сьмію.

Катерина.

Що більш знущаєть ся, то більш кепкує.

На те женивсь, щоб з голоду я вмерла.

У двір отця мого старці приходять, —

Їм подають насушний Христа ради,

І всюди в нас убогого пригріють.

А я не знала з малку попрохати,

Не знала з роду, що то єсть благати.

Я голодую, я не сплю дві ночі, —

Мене і будять і годують криком.

А що мене найбільш тїснить і мучить,

Се все він коїть нїби для любови,

Що, ти-б казав, як буду їсти й спати,

Болїтиму або й умру від того.

Прошу тебе, добудь мені кусочок, —

Хоть чого небудь, щоб лиш можна з'їсти.

Груміо.

Чи будете телячі ніжки їсти?

Катерина.

Се дуже добре. Принеси, благодаю.

Груміо.

Боюсь, що дуже горячить ся страва.

А хляки ситі, вварені гарненько?

Катерина.

О, я люблю їх, Груміо мій добрий!

Груміо.

Не знаю, страшно, може й се бунтує.

А любите з гірчицею волове?

Катерина.

Я дома їм смакуючи се мясо.

Приборкана Гоструха.

Грумію.

Та горячить гірчиця може трохи.

Катерина.

Так принеси волове без гірчиці.

Грумію.

Ні, не зроблю сього; гірчицю з мясом,
Або вам Грумію мяса не здобуде.

Катерина.

З гірчицею, чи без, яби що небудь.

Грумію.

Так щож? гірчиці хочете без мяса?

Катерина.

Иди ти к чорту, хитрий, злющий рабе,
Що назвою харчів глузуєш з мене! (Бе його.)
Проклятте вам, жартівникам ледачим,
Що вас мов нещастє звеселяє!
Геть! Я тобі кажу!

Виходить Петручію з полумиском і Гортензію.

Петручію.

Що, Катю серденько? ти все сумуєш?

Гортензію.

Як живете, сіньоро?

Катерина.

Не завидно.

Петручію.

Не сердь ся, глянь на мене веселенько.
Ось, серденько, дивись, як я піклююсь.
Сам ізготовив страву, сам приношу.

(Ставить полумисок на стіл.)

Я, Катю, заслужив од тебе дяки.
Як! ні словечка? Ти сього не любиш?
І всі мої труди пропали марно!
Гей! Заберіть сю страву!

Катерина.

Ні, прошу, зіставте.

Петручіо.

Ми дякуєм і за найменшу службу.
Як не подякуєш мені, не будеш їсти.

Катерина.

Спасибі вам, добродію.

Гортензіо.

Сіньор Петручіо, чи сеж годить ся?
Хоч я зроблю компанію вам, пані.

Петручіо (тихо до Гортензія).
Поїж усе, коли мене шануєш! (До неї).
Колиб тобі получшало від сього!

Їж, Катю, швидше! Ну, солодка любо,
Вернімо ся-ж до панотця у парі,
Звеселимо його господу чесну
Шовками та шляпками, та перснями,
Та оксамитами, та кружевами,
Блаватами, розкішними стрічками,
В альмазах личманами, намистами.
Вже пообідала? А ось кравчина
Готов тебе в блискучий шум прибрати.

Ввіходить кравець.

А покажи-ж нам свій товар, мосьпане!

Ввіходить гальянтерник.

А в вас, добродію, які нові новинки?

Гальянтерник.

Ось чіпчич, що веліли ваша милость.

Петручіо.

Се міряно, здасть ся, на макітру?
Се з бархату ковганка. Фі, як гідко!
З горіха шолупайка, чи пявушник?
Чи заткало яке, чи покотівло?
Та ще й мале. Подайте трохи більше!

Катерина.

Не треба більшого: як раз по моді.
Тепер такі токі всі дами носять.

Петручіо.

Будь чемна Катю, то й твій чіпчик буде,
А ні, то ні.

Гортензіо.

Не швидко ще дождеш ся.

Катерина.

А я-ж бо маю право говорити,
І буду. Я вже не дитина, знайте!
І луччі слухали, як я мовляла.
Не любо вам, позатикайте вуха;
Нехай я виявлю мою досаду,
Або-ж умру з досади, з пересердя.
А поки жїва, хочу бути вільна,
Аж до схочу, до наситу словами.

Петручіо.

Се правда, Катю, ток поганий зовсім.
Се вергуни якісь з кружев та з оксамиту,
Я й рад, що він тобі не до вподоби.

Катерина.

Чи рад, чи ні, він по смаку мойому.
Хоч сей, хоч більш ніякого не хочу.

Петручіо.

Ти сукні хочеш? Добре! Ну бо, кравче,
Сюди їй, показуй! Боже правий!
Се що за маскарада? Ну, і щож се?
Се в вас рукави? Се-ж гармати зовсім.
Скрізь вищипки, мов на шишках у пасці.
Тут виріз, тут розріз, тут проріз, надріз.
Таку посудину в цілюрника я бачив. —
А як ви зовете се чорговинне?

Гортензіо (стиха).

Не буде в неї сукні, ані тока.

Кравець.

Ви наказали гарно все зробити,
По модї, як тепер вельможні носять.

Петручіо.

Я наказав, та певно не для того,
Щоб ви псували по вельможній моді.
Отсе-ж тікай, добродію, до дому!
Хоть через голову стрибай, коти ся,
За се добро не вистрибавш грошей.
Геть! Зопсував, кажу тобі, всю сукню.

Катерина.

Я кращої не бачила ніколи,
Як раз по моді, пишно, елегантно.
Мов куколку мене прибрать хотіли.

Петручіо.

Так, він хотів зробити з тебе куклу.

Кравець.

Се ваша милость, кажуть пані,
Мов куколку, хотіли їх прибрати.

Петручіо.

Чудовишне безстыдство! Брешеш!
Ах, ти наперсток, ти гнилая нитка,
Ти голка, проторг, локоть, пів-аршина!
Ти вош, блоха, у запічку цвїркунчик!
У себе дома від шматочка нитки
Таке терпіти! Геть звідсіль, позлітко,
Рахунку, крадений обріаку, латко!
А то я на тобі побю аршина,
Щоб знав, як язика тут розпускати.
Кажу тобі, що спакустив ти сукню.

Кравець.

Ви дуже помиляєтесь, сіньоре:
Бо сукню ми зробили вам як раз так,
Як наказав нам Грумїю, слуга ваш.

Грумїю.

Ні, ні, я не давав йому наказу.

Кравець.

А як же ви казали, щоб ми шили?

Груміо.

Як шили? Голкою та ще нитками.

Кравець.

Та кроїти-ж веліли якось?

Груміо. О, ти багацько чого повикроював!

Кравець. Багацько.

Груміо. Не викроюй же мені такої пики; ти бундюч ся проти інших, не бундюч ся-ж проти мене. Кажу тобі, я велів твому майстрові покроїти сукно, а країти на шматочки не велів; ergo, ти брешеш.

Кравець. Дак отже на доказ є в мене нота.

Петручіо. Прочитай.

Груміо. Нота бреше на все горло, коли вона каже, що я так казав.

Кравець. Im primis повнокорсажа сукня.

Груміо. Пане, коли я казав повнокорсажа сукня, нехай мене зашиють у спідницю тієї сукні і вбють на смерть клубком крашених ниток. Я казав: сукня.

Петручіо. Дальше.

Кравець. „З малим круглим ковніром“.

Груміо. Признаю ковнір.

Кравець. „З широкими рукавами“.

Груміо. Признаю двоє рукавів.

Кравець. „Рукави штучно порозрізані“.

Петручіо. Отсе-ж то й ледарство.

Груміо. Бреше цидулка, добродію; бреше цидулка. Я велів, щоб рукави були розрізані та й знов позшивані; і я доведу тобі сьогодні, хоч би в тебе був наперсток і на мизинці.

Кравець. Що я сказав, то правда. Коби я заповав тебе в иншому місці, ти знав би се.

Грумю. Я готов. Бери свою цидулку, а мені давай аршина, і не щади мене.

Гортензію. Помилуй Господи, Грумю: не на обидві стороні буде рівно.

Петручію. Ну, добродію, коротке слово: сукня не для мене.

Грумю. Се правда: вона для панї.

Петручію. Нехай твій хозайн і робить із нею, що хоче!

Грумю. Ледащо, не сьмій, на твою жизнь! Щоб твому хозайну та робити що хотя з сукнею мові панї?

Петручію. Що ти, мосьпане, хочеш сказати?

Грумю. О пане! більш нїж у вас було на думці. Щоб його хозайн робив із сукнею мові панї що хотя? О, фі, фі, фі!

Петручію (стиха).

Заплатиш ти, Гортензію, кравцеві. (До кравця.)

Возьми се геть і йди собі! Нї слова!

Гортензію.

Я, кравче, заплачу тобі за сукню.

Не сердь ся за слова жорсткенькі трохи.

Од мене кланяй ся хозайну твому.

(Виходять купець і галантерник.)

Петручію.

Ну, Катю, їдьмо вже до тата в гості

В смиренному, та чесному одїнні.

Смиренна одїж, та кишенья горда:

Бо наше тіло багатїє духом.

Як сонце бє крізь дощові хмари,

Так честь просьвічує крізь просту одїж.

Чи сойка нам дорожча в пишнім пірї,

Чи жайворонок сїрий та співучий?
Чи гадина любійша вам блискуча,
Чи темний лив, для ока непринадний?
О добра Катю! нї, ти сим неагірша,
Що в прбстенькій собі одежі ходиш.
Коли в цїм сором, — я терпіти мушу.
Тим не жури ся, їдьмо веселитись,
Бенкетувати в панотця в господї. (До Ірумія.)
Іди, скликай людей, ми зараз їдем,
А конї наготуй в кінці аллеї.
Ми пішки парком дійдемо до коней. —
Ще не хапаймось: сїм годин; ще рано.
Постигнемо у Падуу к обїду.

К а т е р и н а.

Зосьмілюсь вам сказати, що двї годинї,
І ми постигнемо вже на вечеру.

П е т р у ч і о.

Нї, буде сїм, як дійдемо до коней.
Щоб нї сказав я, нї зробив, ти зараз
На перекір: не так, а ось як, ось як!
Панове, вже сьогодні не поїду,
А як поїду, буде та година,
Котру я вам скажу, що оттака-то.

Г о р т е н з і о.

Еге, сього і сонце мусить слухать! (Виходять.)

Сцена четверта.

Падуа. Перед Баптистиним домом.

Ввіходять Транїо та Педант, одягнений так, як Вінченціо.

Т р а н ї о.

Оце, добродїю, той дїм. Покликать?

П е д а н т.

А вжеж се він. Коли не помиляюсь,
Сїньор Баптиста мусить пригадати,

Як ми у Генуї назад літ двацять
Жили товаришами у Пегазі. ²⁶⁾

Траніо.

Се добре. Що-б там ні було, держіте
Себе поважно, як отцеві личить.

Ввіходять Бйонделльо.

Педант.

Я вам ручаюсь. Ось іде ваш чура.
Нам треба і його навчити.

Траніо.

Його не бійтесь. Гей, сюди, Бйонделльо!
Тепер держись, справляй ся так, як ніби
Се справді єсть Вінченціо старий.

Бйонделльо.

Не бійтесь.

Траніо.

А ти вже справивсь у Баптисти?

Бйонделльо.

Сказав йому, що ваш отець в Венеції,
І в Падуу його ждете що-хвилі.

Траніо.

Козак проворний. Наж тобі на кухлик!
Ось і Баптиста. Наготовте-ж міну!

Ввіходять Баптиста і Люченціо.

Сіньор Баптисто, от щаслива зустріч! —
Панотче, се той пан, що я назвав вам. —
Благаю, будьте-ж добрим батьком справді,
Оддайте Бянку за мое наслідде.

Педант.

Стій, сину! —

Добродію, за дозволом. Прибувши
У Падуу довги з людей справляти,
Довідавсь я від сина, що він любить
Дочку добродія. А я наслухавсь
Про вас хорошого по всіх усюдах.
То вже, коли він закохав ся щиро,

І ваша дщерь його також кохає,
Нехай вони не нудять довго сьвітом.
Я дам йому своє благословення.
Коли-ж і ви не будете противні,
То зробимо умову між собою.
Бо, знавши вас, сіньор Баптисто, здавна,
Не буду з вами дуже торгуватись.

Баптиста.

Дозвольте вам, добродію сказати :
Ви просто все і коротко з'яснили.
Я вельми се люблю. Ваш син Люченцій,
Се правда, покохав мою панянку,
Та і вона його кохає, хоть обоє
Таять ся із своїм коханням вельми.
То щож? коли ви зробите, як батько,
І забезпечите моїй дитині
Її вдовизану, то й нехай синок ваш
Бере її з моїм благословенням.

Педант.

Спасибі вам, добродію. Скажіте-ж,
Де їх звичаємо і де контрактом
Закрепимо з обох сторін сю згоду?

Баптиста.

В моїм дому, Люченцію, не можна :
Бо знаєш сам, і стіни мають вуха,
І слуги в мене як один пронози ;
А Гремію старий собі чигає.
То щоб нам не дізнати перешкоди.

Траніо.

То зійдемося, добродію, у мене.
У мене й панотець гостює власне.
От потай миру все гарненько й зробим.
Пошліте-ж ви по сіньоріну зараз.
А паж мій ось нотарія покличе.
Одна біда : що на короткім часі
Не вельми бучну ми вечерю справим.

Баптиста.

Се я люблю. Іди, будь ласко, Камбій,
Боржій до Бянки та звели негайно
Готовитись: бо панотець приїхав
Люченціїв до Падуї, їй скажеш.
То може справимо й весілля зараз.

Люченціо.

Даруйте се, боги! благаю щиро.

Траніо.

Покинь же ти богів а йди негайно.
Сіньор Баптисто, ось куди дорога.
Ходім, хоть не готовились на гостя!
У Пізі в нас бучнійше трохи буде.

Баптиста.

Іду слідом.

Виходять Траніо, Педант і Баптиста.

Бйонделльо. Камбіо!...

Люченціо. Що скажеш, Бйонделльо?

Бйонделльо. Бачили, як мій пан моргнув на вас та засьміявсь?

Люченціо. Чого-ж се, Бйонделльо?

Бйонделльо. Далєбі, нічого. Він покинув мене позаду, щоб вияснити вам значіння чи мораль його кивів та мигів.

Люченціо. А нуж, моралізауй!

Бйонделльо. Ось що. Баптиста зовсім певен, розмовляючи з підставним батьком підставного сина.

Люченціо. А далій?

Бйонделльо. Дочку його приведете на вечерю ви.

Люченціо. А потім?

Бйонделльо. Старий піп у сьвятого Луки церкви готов до послуги вам кожної години.

Люченціо. А кінець усього цього?

Бйонделльо. Сього вам не скажу. Поки вони заходять ся коло фальшивого контракту, ви беріть *Ū cum privilegio ad imprimendum solum*,²⁷⁾ та до церкви. Щоб у вас були піп, дяк та кілька чесних свідків.

Як сю оказію ми з вами та минем,
Прощайтесь з Бявкою на віки вічні з днем.

Люченціо. Ось слухай, Бйонделльо...

Бйонделльо. Не можна мені гаятись. Я знав одно дівча, що повінчалось о півдні, вийшовши за город по петрушку, приправити начинку до крілика. Так можна й вам, добродію; то й адіеу, добродію. Мій пан послав мене до святаго Луки, наказати попові, щоб був готов, як ви прийдете з вашим аппендіксом. (Виходять)

Люченціо.

Аби вона, а я то й можу й хочу.
Як любо їй, чого мені сумнитись?
Щоб нї було, я навпростець до неї.
Отто біда, як Камбіо — без неї! (Виходить.)

Сцена пята.

Битий шлях.

Виходять Петручіо, Катерина і Гортензіо.

Петручіо.

Ну, живо! Вже до батька недалечко.
Як місяць хороше на небі світить!

Катерина.

Се-ж сонце сяє, а не місяць світить.
Тепер на небі місяця не видно.

Петручіо.

А я кажу, що місяць ясно світить.

Катерина.

А я, так знаю, що се сонце сяє.

Петручіо.

Ну, так влянусь тобі отецьким сином,
Самим собою я тобі клянусь ся,
Се буде місяць, чи зоря на небі,
А без того шкода нам пугь верстати. —
Вертаймось, не поїдемо вже в гості. —
Все перекир та перекир у тебе.
Я тільки й чую перекирне слово.

Гортензіо.

Скажіте, що він каже, бо я знаю:
До віку нам у панотця не бути.

Катерина.

Ну, їдьмо вже, далеко так забившись.
Нехай се місяць буде, чи зоря, чи сонце,
Або як схочете його назвати.
Коли се в вас недогарок не небі,
Клянусь, по вашому про мене буде.

Петручіо.

Кажу, що місяць.

Катерина,

Так, се справді місяць.

Петручіо.

Ви брешете: се благодатне сонце.

Катерина.

І справді-ж бо се благодатне сонце.
Коли-ж ви скажете, що нї, то місяць.
І місяць змінить ся по вашій волі.
Як скажете, так мушу й я казати;
Як назвете, і я так буду звати.

Гортензіо.

Рушай, Петручіо: ти виграв справу.

Петручіо.

Рушаймо. Так летить з гармати куля,

Перепишу вона собі не знає.
Ге, стіймо! Глянь, яка се компанія?

Виходить Вінченціо в подорожній одежі.

Добрийдень, люба паві! А куди се
Верстаєте дорогу? Серце Катю,
Скажи мені, та щирю правду-матку:
Чи бачила ти свіжшу молодицю?
Яка війна червоного із білим
У неї на лиці! І хто побачить,
Щоб на небі так любо зорі сяли,
Як на небесному лиці сї очі? —
Кохана павно, ще скажу: добрийдень!
Ти, Катю, привітай її уроду.

Гортензіо.

Зіб'є він хоть кого із пантелику,
Зробивши жінчину із чоловіка.

Катерина.

Дівчино пупянку, хороша, свіжа!
Куди йдете і де домівка ваша?
Щаслива мати панночки такої!
Щасливий той, кому віщунки зорі
Дадуть тебе товаришем постелі!

Петручіо.

Як, Катю! що ти? чи ти божевільна?
Та се-ж старий, підтоптаний дідусик,
А ти його за дівчину вважаєш!

Катерина.

Звиняйте, батечку, я помилилась.
Мені так очі сонце заслїпало,
Що все мені здаєть ся мов зелене.
Тепер я бачу, ви поважний батько.
Ви не здивуєте за помилку химерну.

Петручіо.

Так, так дідусю. А куди йдете ви?
Коли одна дорога буде з нами,
Ми будем раді путь верстати з вами.

Вінченціо.

Добродію, і ви весела панно,
Що так мене витали спершу чудно!
Моя імя Вінченціо із Пізи,
А йду до Падуї одвідать сина,
Синка мого, що вже давно не бачив.

Петручіо.

Як на імя?

Вінченціо.

Люченціо, мій пане.

Петручіо.

Щаслива зустріч, надто ще для сина.
Тепер я й по закону і по дїтам
Назву тебе моїм отцем шановним.
Сестра цієї жіночки моєї
Сьогодні йде за вашого Люченціа.
Ви не дивуйте ся і не сумуйте:
Хорошого ся чесна панна роду,
Та ще впосажена й багатим віном.
До того має розум вельми добрий
І хоть кому жоною быть годить ся.
Дай нам себе, Вінченціо, обняти.
Та вкупі до Люченціа й ходімо.
Побачивши тебе, зрадїв дуже.

Вінченціо.

І це все правда? Може задля жарту
Таке провадите, зустрівши гостя
Далекого, що зовсім вас не знає.

Гортензіо.

Се істина, панотче; не сумнітесьь.

Петручіо.

**Ходімо вкупі; сам побачиш правду.
Се ти не віриш нам за жарт наш перший.**
(Виходять Петручіо, Катерина і Вінченціо.)

Гортензіо.

**Отсе-ж і я, Петручіо, надумавсь :
Нехай моя вдова не вередує,
Гортензіо її перемудрує. (Виходить.)**

АКТ ПЯТИЙ.

Сцена перва.

Падуа. Перед Люченціявою-господою.

Ввходять з одного боку Бйонделльо, Люченціо та Бьнка,
а з другого походжає Іреміо.

Бйонделльо. Тихенько та скоренько,
добродію, бо він уже жде.

Люченціо. Лечу, Бйонделльо. Та може тебе
треба буде дома, то покинь нас.

Бйонделльо. Ні, далєбі. Я хочу бачи-
ти над вами церкву, а потім вернусь до мого
пана як мога швидче.

(Виходять Люченціо, Бйонделльо та Бьнка.)

Іреміо. Дивно, що Камбіо й досі не
йде.

Ввходять Петручіо, Катерина, Вінченціо та прибічники.

Петручіо.

Оттут, добродію, Люченціо осїв ся,
У цім домú, а мій отець у ринку.
Я йду туди, а вас zostавлю тута.

Вінченціо.

Я перше мушу вас пошавувати.

Приборжана Гоструха.

Тут можу я мов дома шафувати,
І певно знайдемо всього доволі. (Стукає.)

І реміо.

Там порають ся; стукайте іще раз.

Показуєть ся Педант у горі в вікні.

Педант. Хто се так грюкає, мов хоче
висадити двері?

Вінченціо. Добродію, чи дома Лючен-
ціо?

Педант. Дома, та йому тепер ніколи.

Вінченціо. Ну, а як би хто привіс
йому сотнягу або дві на його господарство?

Педант. Сховайте свою сотнягу собі. Не
журитиметь ся він грішми, докіль мого живота.

Петручіо. Бачте? Я вам казав, що ва-
шого сина носять на руках у Падуї. — Чи
чуєте, добродію, покиньте порожні перемовки
та скажіте, спасибі вам, сіньору Люченціо, що
його отець прибув із Пізи і жде осьде під
дверима, щоб із ним побачитись.

Педант. Брешеш. Його отець прибув
із Пізи і дивить ся осьде в вікно.

Вінченціо. Ти його отець?

Педант. Еге, добродію. Так говорять
його мати, коли їй няти віри.

Петручіо. (До Вінченція.) Еге-ге, мій пане!
Та се-ж плутня, приймати на себе чуже імя!

Педант. Беріте ледаря. Я знаю, він на-
коїв дечого в місті під мою маскою.

Вертаєть ся Бйонделльо.

Бйонделльо. Я бачив їх у церкві в парі.
Нехай їм дме попутний вітер! Е, хто-ж се ту-
теньки? Се мій старий пан Вінченціо! Тепер
ми пропали, обернулись в нівець.

Вінченціо (побачивши Бйонделля). А йди
сюди, шибеннику!

Бйонделльо. Ще може подумаю, добродію.

Вінченціо. Йди сюди, волоцюго! Чи ти мене забув?

Бйонделльо. Забути вас? Ні, добродію. Не можна мені забути вас, бо я з роду вас не бачив.

Вінченціо. Ах, ти ледаче ледащо! ти з роду не бачив отця твого пана, Вінченція?

Бйонделльо. Як! мого любого, високоповажаного пана? А вже-ж добродію! Гляньте, ось він визирав в вікно.

Вінченціо. А, справді? (Бе Бйонделля.)

Бйонделльо. Рятуйте! рятуйте! а рятуйте! Сей скажений хоче вбити мене. (Вибігає.)

Педант. Рятуй, синку! рятуйте, сіньоре Баптісто! (Відходить од вікна.)

Петручіо. Станьмо, Катю, оддалік та подивімось, який буде кінець сїєї справи.

(Відходять на бік.)

Вертаєть ся Педант у низу; Баптіста, Транїо та слуги.

Транїо. Добродію, хто ви, що сьмієте бити мого слугу?

Вінченціо. Хто я такий, добродію? Ні, скажи ти, добродію! — О безсмертні боги! підмальоване ледащо! Шовковий жупанок! оксамітні штанці, червона кирейка та шпиляста шапочка!...О моя погібеле! моя погібеле! Там часом, як я там господарював дома, мій син із слугою проциндрили все в університеті.

Транїо. Що? що таке?

Баптіста. Що се за сновидник такий?

Транїо. Добродію, ви здаєть ся тверезий, статочний дворянин по одежі, а ваші слова показують якогось божевільника. Що вам, добродію, до того, що я ношу перстені та зо-

лото? Дякуючи мійому доброму панотцеві, маю стільки достатку.

Вінченціо. Твійму панотцеві! О ледарю! твій батько парусник у Бергамо.

Баптіста. Помиляєтесь, добродію; помиляєтесь, добродію. Скажіте, будь ласко, як по вашому його імя?

Вінченціо. Його імя? хіба я не знаю, як йому на імя? Я вигодував його з трьох літ. Імя його Траїо.

Педант. Геть, геть, дурний осле! Імя його Люченціо. і він єдиний син мій і наслідник моїх земель, моїх, сіньора Вінченція.

Вінченціо. Люченціо! О, він убив свого пана! — Беріте його, я вам велю іменем дука. — О, мій сину, мій сину! — Скажи мені ледарю, де мій син Люченціо?

Траїо. Позвати отамана! (Виходить один з отаманом.) Одведи сього божевільного ледаря в холодну! — Панотче Баптісто, я вас прошу про те дбати, щоб його засадили.

Вінченціо. Мене вести в холодну?

Греміо. Стій, отамане, не буде він у холодній. Остерігайтесь, сіньоре Баптісто, щоб не спіткнутись вам у сій справі. Я присягну, що се справдешній Вінченціо.

Педант. Присягни, коли сьмієш.

Греміо. Ні, заприсягти не сьмію.

Траїо. То лучше скажи, що я не Люченціо.

Греміо. Ні, я знаю, що сіньор Люченціо.

Баптіста. Геть із старим дурнем! у холодну його!

Вінченціо. Оттак-то зневажають і кривдять странных! — О чудовишний ледарю!

Вертаєть ся Бйонделльо з Люченцієм та з Бянкою.

Бйонделльо. О, ми зруйновані! онде він! Зречітесь його, відкараскайтесь від нього, а то ми пропали.

Люченціо (на вколішках).

Татусю, вибачте мені!

Вінченціо.

О, синку!

Ти жив іще? (Бйонделльо, Траніо і Педант навгечи.)

Бянка (на вколішках).

Простіть мені, татусю!

Баптиста.

А ти чим винна? Де Люченціо?

Люченціо.

Ось він, справдешній син справдешнього
Вінченція. У церкві він звінчав ся
З твоєю Бянкою, панотче любий,
А підставний сліпив отецькі очі.

Греміо.

Ну, так що штука! всіх нас ошукали!

Вінченціо.

Деж той проклятий Траніо, що зваживсь
Мене так зневажати в цім безладді?

Баптиста.

Скажи мені, чи се-ж не Камбій наш?

Бянка.

Із Камбія Люченціо зробив ся.

Люченціо.

Любов зробила єї дива. Се Бянка
Примусила мене перемінити
Себе у Камбія, а Транія
В Люченція. Сим робом пощастило
Мені влисти як раз у любу пристань.
В чім винен Траніо, то я все винен.
Простіть йому, татусю, задля мене.

Вінченціо. Ні, я розплющу носа леда-
реві, що хотів посадити мене в холодну.

Баптиста. (До Люченція). Та чи чуєте
бо, добродію? Ви повинчались із моєю дочкою
без мого благословення?

Вінченціо.

Не бійте ся, Баптисто, вконтентувм.
Та перше я помщу ся над ледачим. (Виходить.)

Баптиста.

А я розплутаю сю плутню дома. (Виходить.)

Люченціо.

Чого ти зблїдла, Бянка? Він подасть ся.

(Виходять Люченціо та Бянка.)

Гремїо.

Мій книш не спіксь, та й я пїйду до хати
З весїльними гїстями бенкетувати. (Виходить).

Петручіо та Катерина приступають.

Катерина.

Ходїм подивимось кінця сьому ярлису.

Петручіо.

Як поцїлуєш, Катю, так ходїмо.

Катерина.

Як! серед улиці поцїлувати?

Петручіо.

Хяба стидкий-бридкий тобі я, Катю?

Катерина.

Нї, Боже борони! Та цїлуватись!

Петручіо.

Ну, так назад до дому. — Гей, вертаймось!

Катерина.

Нї, поцїлую. Серденько, зостаньмось!

Петручіо.

Хяба-ж не добре? Ну, кохана Катю,

Хоч пізно, та все лучче, нїж ніколи.

А надто пізно й не булоб ніколи.

Сцена друга.

Сьвітлиця в Люченцієвій господі.

Наготовлено бенкет. Ввійходять Баптиста, Вінченціо, Іреміо, Педант, Люченціо, Бянка, Петручіо, Катерина, Гортензіо та вдова. Траніо, Бйонделльо, Іруміо і інші прислугують.

Люченціо.

От ми собі настроїлись помалу.
Пора після завяття і тривоги
Безпечністю та миром веселитись. —
Витай мого отця, кохана Бянку,
А я твого витатиму всім серцем. —
Петручіо, мій брате, сестро Катю,
І ти Гортензіо. з твоїм подружжєм,
Повеселїмо ся у купі в мене.
Мій бенкет завершить трапезу суту,
Що ми вготовили. Ну, посїдаймо-ж
І трапезуючи наговорїмось.
У смак годуймо ся і розмовляймо.

(Сїдають за стіл.)

Петручіо.

Нї, тільки їсти, їсти та сидїти!

Баптиста.

Се, сивку, з Падуї всі солодоші.

Петручіо.

Гіркого в Падуї нема нічого.

Гортензіо.

Колиб обом нам слово се справдилось!

Петручіо.

Як удови Гортензіо боїть ся!

Удова.

Нї, удова нікого не боїть ся.

Петручіо.

Добродїйко, не так ви зрозуміли:
Гортензіо, кажу я, вас боїть ся.

Удова.

Хто боязький, тому весь мир, здасть ся,
Іде кругом, вертить ся, туманіє.

Петручію,

От кругла одповідь!

Катерина.

Не розумію.

Удова.

Я зачала від нього.

Петручію.

Від мене? Ну, Гортензію, що скажеш?

Гортензію.

Скажу, що зачала відказ незгірше.

Петручію.

За се ви, пані, мужа поцілуйте.

Катерина.

„Хто боязький, тому весь мир вертить ся“...
Проти чого се, пані, ви сказали?

Удова.

Ваш муж, наляканий змаганнем вашим,
Домашнім лихом міряє сусіда.

Отсе вам розгадка.

Катерина.

Яка розумна!

Удова.

Бо розумом про вас я міркувала.

Катерина.

А лучче б вам про себе міркувати.

Петручію.

Не піддавай ся, Катю!

Гортензію.

Не піддавай ся, вдо́во!

Петручію.

Сто марок в заклад, Катя не піддасть ся!

Гортензію.

Ні, се мені не треба піддаватись.

Петручіо.

По рабськи сказано. Бувай здоровий, хлоню!
(Пі до Гортензія).

Баптиста.

Що, Греміо? як розумом воюють!

Греміо.

Воюють розумом? Лобами бють ся.

Бянка.

Хто розумом воює, той сказав би,
Що беть ся лобом тільки скот рогатий.

Вінченціо.

А, молода княгине! ви прошнулись!

Бянка.

Та не сполохалась, то й буду спати.

Петручіо.

Ой ні! не будете. Розпочали ви,
То постріляємо іще ває трошки.

Бянка.

Хиба я пташка вам? То шуги в луги!
Тогді ганяйте ся за мною з вашим луком. —
Бувайте всі здорові! (Виходять Бянка, Катерина і вдова.)

Петручіо.

Ні, не зійшов. — Ну, Транїо сіньоре,
Ціляли й ви, та ба, шкода заходу.
Віват же вам, хто мимо ціли стрілив!

Транїо.

Добродію, мене Люченцій, пан мій,
Спускав так як хорта на панські влови.

Петручіо.

Розумне слово, тільки пахне хортом.

Транїо.

Добродію, ви ловите для себе,
Та ваша дич не дасть вам відпочити.

Петручіо.

Спасибі, добрий Транїо, за стрілку.

Гортензіо.

Признай ся, добре Траніо поцїлив?

Петручіо.

Я признаюсь, дряпнув мене він трошки.

Та, як стріла відскочила від мене,

То йду в заклад, що вас обох прошила.

Баптиста.

Ну, сину мій Петручіо, по правді,

Твоя з усіх найкаверзнійша в світі.

Петручіо.

Нї, нї! І щоб запевнити вас, тату, —

Покличмо всі своїх жінок з постелї.

Чия скорійше прийде на жаданне,

Той виграє заклад, який положим.

Гортензіо.

Готов. Який заклад?

Люченціо.

Ну, крон з двацятко.

Петручіо.

З двацятко крон?

Се на хорта, на сокола у мене.

На жінку я кладу двацятко двацять.

Люченціо.

Ну, сотня крон.

Гортензіо.

Готов.

Петручіо.

Заклад положен.

Гортензіо.

Хто пічне?

Люченціо.

Я почну.

Гортензіо.

Хто первий з нас покличе?

Люченціо.

Бйонделльо, попроси до мене павї.

Бйонделльо.

Іду. (Виходить).

Баптіста.

Я, синку, в половині. Бянка прийде.

Люченціо.

Ні, я за себе сам платити мушу. —

Вертаєть ся Бйонделльо.

Ну, говори!

Бйонделльо.

Сінборе, панї кажуть,

Що ніколи; вони прийти не можуть.

Петручіо.

Гм! „ніколи! „прийти не можуть!“

Се одповідь?

Греміо.

Та ще й ласкава вельми.

Колиб до вас не прислано що инше!

Петручіо.

Я сподіваюсь луччої.

Гортензіо.

Бйонделльо, попроси-ж тепер від мене

Мою жону прийти сюди. (Виходить Бйонделльо).

Петручіо.

Іще й просити!

Ні, мусить, наказ!

Гортензіо.

Я боюсь, мій пане,

Що ви не впросите своєї панї.

Вертаєть ся Бйонделльо.

Ну, де-ж моя жона?

Бйонделльо.

Сказали, се який-ся жарт між вами.

Не придуть; вас самих просили.

Петручіо.

Все гірш та гірш. „Не придуть!“ О стидота!

Як ви й виносите таку наругу? —

Гей, Грумію! іди боржій до панї,
Скажи, що я велю прийти до мене.

Гортензію.

Я знаю відповідь.

Петручію.

Яка-ж?

Гортензію.

Не схоче.

Петручію.

Для мене гірш було би се, та й годі.

Виходить Катерина.

Баптиста.

Клянусь мадонною, се Катерина!

Катерина.

Що вгодно, пане, вам, що ви прислали?

Петручію.

Де Бянка? де Гортензієва панї?

Катерина.

Сидять та розмовляють край камина.

Петручію

Іди поклич сюди. Коли не схочуть,

То прижени обох до чоловіків.

Іди, кажу, і приведи обох їх.

(Виходить Катерина).

Люченцію.

Хто хоче бачить чудо, от вам чудо!

Гортензію.

І справді чудо. Що-ж воно віщує?

Петручію.

Віщує мир, любов, життя лагідне,

Шанобу права, справедливу зверхність, —

Сказати коротко, домашнє щастє.

Баптиста.

О, будь, Петручію, щаслив до віку!

Ти виграв заклад, а я прибавляю

До вигришу тобі ще двадцять тисяч,

Нове придане сій новій дитині.
Нова вона, мов не була й на сьвітї.

Петручіо.

Я хочу виграти заклад ще лучче:
Явити в ній ще більшую слухняність,
Ново набуту добрість і слухняність.

Вертаєть ся Катерина в Бянюку та удовою.
Дивітьсь, ось вона жінок строптивих ваших
Веде, мов полонян жіночої намови. —

Сей ток не до лица тобі, кохана Катю.
Здійми се заткало та кинь собі під ноги.

(Катерина здіймає тока і видає до долу).

Удова.

О Боже! дай мені не знати горя в сьвітї,
Докіль не доживу я до такого рабства.

Бянка.

Фі! як здаєть ся вам така дурна покора?

Люченціо.

Колиб і в вас була така дурна покора!
Бо розум ваш, моя кохана, любя Бянюку,
Сто крон коштує нам уже після вечері.

Бянюка.

А се розумна річ, за мене в заклад битись?

Петручіо.

Тепер прошу тебе, моя кохана Катю,
Навчи мені обох жінок сих неслухняних,
Як треба слухати і поважати мужа.

Удова.

Ну, ну, не сьмійте ся! Не треба нам казанья.

Петручіо.

Ні, Катю, говори і зачинай від неї.

Удова.

Ні, тут уже вам зась!

Петручіо.

І зачинай від неї.

Катерина.

Фі, фі! не суп ся так, не морщи грізно лоба!
Не зиркай навкруги сердитими очима
І не гнїви свого правителя і пана.
Ти беш свою красу, мов той мороз первоцвіт,
Ти добру славу рвеш, як вихор пупяночки.
Сама себе стидиш, сама бридкою робиш.
Сердита женщина — мов річка каламутна.
Нема в нїй красоти, нема очам утїха;
І поки сердить ся, хоч і хотїв би пити,
Ні, не нахилиш ся, не зачерпнеш і краплі.
Твій муж тобі і пан, і жизнь, і охорона,
Він голова і цар, що знай про тебе дбає.
Не жалув себе ні в холод, ані в спеку,
Ні море, ні війна його не залякає,
Аби сидїла ти в домівці з упокоєм,
У теплому кутку, у затишку безпечнім.
За всі-ж тяжкі труды одна йому доплата:
Любов, ласкавий згляд, покора без лукавства.
Великий вельми довг, маленька вельми плата.
Коли корити ся підданий мусить князю,
То мусить і жона своему коритись мужу.
Перекірна, лиха, насуплена, сердита
І чесному його велїню непослушна,
Вона вже не жона, а зрадниця єхидна
Проти дбайливого, розумного владки.
І стид і сором нам за тих жінок сновидних,
Що там ведуть війну, деб їм благати миру,
І хочуть правити, повелївати мужем,
Коли їм личило-б коритись та любити.
Про що слабеньке в нас, ніжне, мякеньке тїло,
Нездібне тягарів великих підїмати?
Чи не про те, щоб ми були нїжні у серці,
Щоб серцем ми були ласкаві да тихенькі?
Ах, ви, сердиті червячки побідні!
Була і я колись, як ви, завзята,

Бундючна та лиха. Ба тільки вмiла краще
Чiпляти зуб за зуб, стрiляти в око оком.
Тепер побачила, що в нас списи з соломи,
Що сила в нас слабка, а слабости без мiря,
Що в гору беручись ми падаем до долу,
Що в нас нема снаги доказувати справи. —
Отсе-ж я раджу вам так мужу догоджати.
Щоб рученьки йому пiд ноги пiдкладати.
На доказ же мого невитворного слова,
Аби схотiв мiй пан, рука моя готова.

Петручiо.

От дiвчина, дак так! Iди-ж та поцiлуймось.

Люченцiо.

Ти щастє заслужив, тепер ним утiшай ся.

Вiнченцiо.

А ти, невстрiйлива молодiж, поучай ся.

Люченцiо.

Невстрiйливи жiнки сього не хочуть знати.

Петручiо.

Байдуже нам про те. Ходiмо, Катю, спати.

Цiляло трое нас, не вцiлило аж двов.

А виграв я один, програли ви обов.

(Виходять Петручiо та Катерина).

Гортензiо.

Так, правда! присмирив вси гоструху кляту.

Люченцiо.

Се диво дивнее, що вкоськав так завзяту!

(Виходять).

ПОЯСНЕННЯ.

1) Ницак переплутав очевидно Віліяма Завоювателя з Ричардом Львиним-серцем.

2) Sessa — окрик, що означає швидкий біг. Це один із многих востанків французької мови в англійській і походить від французького *c'est ça* — ось воно що! *Paucas palabris* — попсована іспанська фраза *pocas palabras* — мало слів, коротко мовлячи.

3) Натяк не дуже популярну в Шекспірових часах драму Кіда „Spanish tragedy“. Герой тої драми Джеронімо стративши сина, вбитого могутніми ворогами, збожеволів на думці про пімсту і в словами цитованими тут проходить поуз тих вогнів на сцені.

4) Якась звісна в Шекспірових часах драма, тепер затрачена.

5) Бортонгіс (Burton-heath) — хутір побіля місточка Стратфорда над Авоном, де родив ся Шекспір. Вінкот (Winkot), — село недалеко тогож міста.

6) Всі згадані тут закохані пари мітольоґічних грецьких постатей звісні були Шекспірови в Овідієвих *Метаморфоз*. Цітерея — назва Венери. Любов Венери до Адовіса оспівав сам Шекс-

пір у своїй поемі „Venus and Adonis“, що була першою пробою його поетичної творчості. Іо — коханка Зевеса, була заздрісною Герою перемінена на корову і потім гонена невідступним овадом через поля, ріки і море аж до Єгипту, де її зроблено богинею. Дафне тікаючи від закоханого в ній Аполлона була перемінена в лаврове дерево — тема часто оброблювана в драматичній формі в часі гуманізму.

⁷⁾ Ганна, сестра Дідони, одної з героїнь Вергілієвої Енеїди; їй звірюєть ся Дідона зі своєї любови до Енея і зі своїх терпівь, пор. Aeneis IV.

⁸⁾ „Викупи ся з неволі як мога дешевше“, цитат із комедії Теренція „Евнух“ (1, 30), але тут поданий у формі троха відмінній від оригіналу, а власне в такій, яку знайшов Шекспір в уживаній тоді в Англії граматиці латиньської мови, уложеній звісним письменником Ляйлї (Lilly).

⁹⁾ Дочка критського короля Агенора Европа була така красуня, що в ній закохав ся сам Зевес і перекинувшись биком переніс її на своєму хребті в Крети на грецький беріг. Се оповіданє звісне було Шекспірови також із Овідієвих Метаморфоз.

¹⁰⁾ „З цілого серця — витайте!“

¹¹⁾ „Витайте в нашім домі, високоповажаний мій пане Петручіо“. Чи сі італіянські фрази сьвідчать про те, що Шекспір знав італіянську мову, сего не можна твердити на певно. Він міг переймати їх від якого будь англійського панича з тих, що вже й тоді рікрічно їздили до Італії.

¹²⁾ Фльоренс (Florentius), сестрінець цісаря Клявдіяна, оженив ся з поганою бабою за те, що відгадала загадку і тим уратувала йому житє. Про се оповідаєть ся в поемі старого англійського поета

Гауера „Confessio amantis“. Джон Гауер (Gower), сучасний найбільшого англійського поета перед Шекспірівської доби Чосера (Chaucer), ум. 1408 р. Він писав переважно по французьки, а тільки одну поему, власне „Confessio amantis“, по англійськи. Се величезний твір (більш 30.000 віршів) зложений в прольога і вісьмох книг. Титул вияснюєть ся тим, що коханець, сам поет, сповідаєть ся Генієви ві своїх любовних досьвідів. Кождий епівод у оповіданю коханця коментує Геній і пояснює подаючи декілька подібних пригод і любовних історій. (Див. Richard Wülcker, Geschichte der englischen Litteratur von den ältesten Zeiten bis zur Gegenwart. Leipzig und Wien 1896, стор. 132—133).

¹³⁾ У оригіналі тут кажесть ся инакше. Гортензиева репліка кінчить ся словами: „Прекрасній Бянці, моїй коханці“.

* Гремію. Моїй коханці, се я докажу ділами.
Грумю (на бів). Се він докаже мошонкою.

¹⁴⁾ Дочкою Леди була Гелена, до котрої лицяло ся тисяча князів, пор. Вергілієва Енеїда кн. I, 652.

¹⁵⁾ Алкід — Геркулес, котрого дванацять важких праць війшли в поговірку.

¹⁶⁾ „Дословно : Тоді утратите свій герб (arms); не будши шляхтичем будете без рук“ (або без герба — arms). Як бачимо, знов та сама гра слів (arm — герб і рука), яку ми здібали в Гамлеті, (див. акт V, сц. 1 і нота 47 на стор. 170).

¹⁷⁾ Гривельда, в пізнійших оповіданях Геновефа — взір жінки, що оклеветана перед мужем витерпіла багато горя, та не подала ся на ніяку спокусу. Шекспір знав се оповіданє жабуть із Чосерових „Кентерберийських казок“ (Canterbury Ta-

les), найкращої поеми сего автора. Люкреція Ринлянка, зганьблена Турквінієм, була мимовільною причиною упадку королівської династії в Римі і заведення республіки. Зганьблене Люкреції обробив Шекспір у своїй поемі „The rape of Lucrece“, виданій у-перше 1594 р.

¹⁸⁾ Ріяльто — площа в Венеції, де відбувають ся торги.

¹⁹⁾ Аргоза, по англійськи argosy — великий купецький або воєнний корабель.

²⁰⁾ „Туди йшов Сімоіс, тут сігейська земля, тут стояв високий палац старого Пріяма“, вірш винятій із Овідієвих „Epistolae Heroïdum“ I, 33. Сімоіс — потік, що пропливав через Трою. Сігейська — троянська земля.

²¹⁾ Пантальон — постійна фігура ошуканого батька в старій італійській комедії.

²²⁾ Аякс, один із героїв Гомерової Іліади, був унуком Еака, див. Овідієві „Метаморфози“ XIII, 152 і д.

²³⁾ Італіянська гама, котрої творцем уважають ся Гвідо в Арєццо (1230 — 1294); назви поодиноких тонів узяті із початкових складів латинського гимну до сьв. Івана, а власне з першої його строфи, що виглядає ось як :

*Ut queant laxis
Resonare fibris
Mira gestorum
Famuli tuorum,
Solve polluti
Labbii reatum,
Sancte Johannes.*

(Сьвятий Іване, розв'язи голос брудних уст, щоб ученики могли ослабленими мясцями гомоніти

чуда твоїх діл). Як бачимо, у Шекспіра ся скаля перемішана з давнійшою, т. зв. григоріянською, де тони називано (і писано) буквами: A, B, C, D² E, F і далі a, b, c, d, e, f.

²⁴) Книжечка про сорок любовних химер — мабуть якась збірка віршів, тепер затрачена.

²⁵) У Шекспіра Петручіо співає тут початок популярної народвої балади; „Ой був то братчик із ордена сірих братів, він ішов собі сьміло своєю дорогою“. Зміст сеї балади такий, що коханець по довгій розлуці прибуває до своєї любки перебраний за монаха, впрошує ся до неї на ніч, випробовує її вірність і потім даєть ся їй пізнати. Текст сеї балади віднайдено, він надрукований у збірці Чайльда (Child, English and Scottish Popular Ballads, Т. III, 426).

²⁶) Мабуть якась звісна тоді гостинниця в Генуї.

²⁷) Книгарська формула: „З привілеєм для виключного друку“.

О п о в і с т к а.

„Українсько-руська Видавнича Спілка“ видала доси в белетристичній серії отсі книжки:

Ціна (коронова вал.)

1. Стефан Ковалів. Девертир і иньші оповіданя	1'60 к.
2. Іван Франко. Поеми	1'60 „
3. Ольга Кобилянська. Покора і иньші оповід	1'40 „
4. Гю де Мопасан. Дика пані і иньші оповіданя	1'30 „
5. Іван Франко. Полуйка і иньші бориславські
оповіданя	1'40 „
6. Наталія Кобринська. Дух часу. Оповіданя	1'60 „
7. Кнут Гамсун. Голод. Роман.	2'20 „
8. Леся Українка. Думи і мрії. Поезії	1'60 „
9. Стефан Ковалів. Громадські Промисловці. .	1'60 „
10. Уїлліям Шекспір. Гамлет, принц данський	1'80 „
11. Генрик Понтонпідан. Із Хат. Оповіданя .	1'40 „
12. Богдан Лепкий. З життя. Оповіданя. . . .	1'10 „
13. Гергарт Гаутман. Візник Геншель	1'60 „
14. Михайло Коцюбинський. В путях шайтана.
Оповіданя	1'60 „
15. Уїлліям Шекспір. Приборкана гоструха .	1'40 „

Ціни подані за оправні примірники. Брошурованих не продаєть ся.

У другій, науковій серії, вийшли:

1. Кароль Кавцкі, Народність і її початки. Ціна книжки 60 сот.
2. Фр. Енгельс: Людвік Фаєрбах. Переклад Будового. Ціна 50 сот.

Дальші випуски друкують ся і вийдуть небавом.

Брошур другої серії не оправляєть ся.

Адреса: Львів, ул. Чарнецького ч. 26.

Витяг зі статута „Видавничої Спілки“.

§. 2. Задачею Товариства є видавати власним коштом часописи, книжки і брошури, змісту літературного, наукового і політичного, та провадити на власний зиск або страту друкарні і інші галузи промислу, зв'язані з видавництвами.

§. 5. Членом Товариства може бути кождий Русин і кожда руська інституція, що письменно зголосить своє приступленя до Товариства що найменше з одним уділом в квоті 50 корон.

§. 7. Новопринятий член складає зараз вписове в квоті 2 кор. і що найменше першу рату на уділ в квоті 10 кор.

§. 14. Члени Товариства відповідають за з'обовязаня Товариства квотою на уділ вплаченою, зглядно декларованою і квотою ще раз так великою, як вплачена, зглядно декларована на уділ квота.

§. 19. Кождий член має право віддавати до розпорядимости Спілки свої капітали на певний з гори означений процент.

З ДРУКАРНІ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА
під варядом К. Беднарського

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA

3 0112 003913271